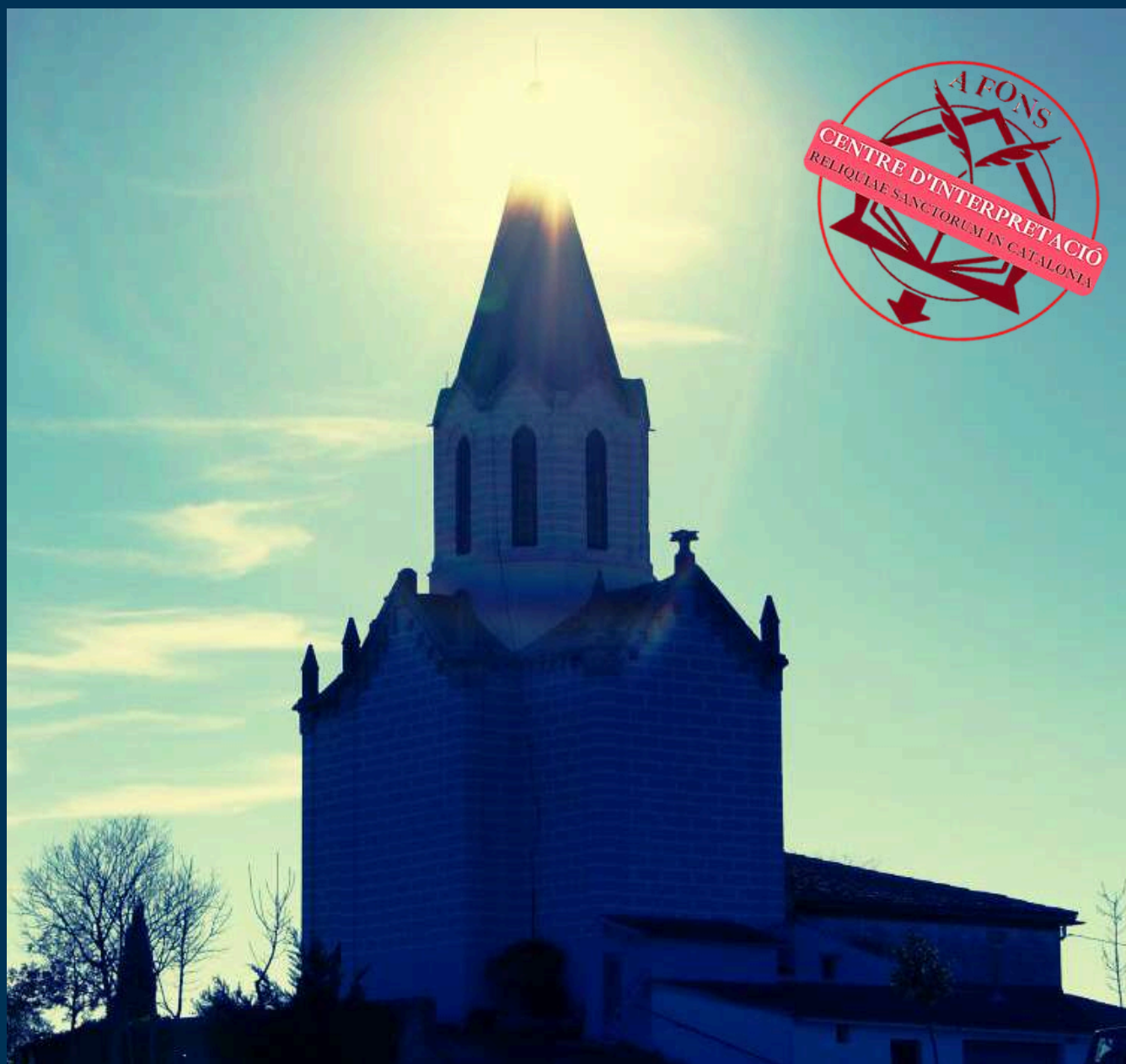

RELIQUIAE SANCTORUM IN CATALONIA

N.
24

RELÍQUIES A LES CAPELLES PRIVADES: EL CULTE MÉS ÍNTIM

Fra Antoni Llinàs i les relíquies dels Sants Màrtirs del convent franciscà d'Artà (Mallorca)

Relíquies al territori: Osona sud

Relíquies de sant Francesc de Borja

Miscel·lània de documentació sobre les relíquies de sants (1)

i molt més

PRIMERES VISITES AL CENTRE D'INTERPRETACIÓ *RELIQUIAE SANCTORUM IN CATALONIA*

a posada en funcionament del Centre d'Interpretació Reliquiae Sanctorum in Catalonia ha tingut un ritme més lent del que es preveia. Les vacances estiuenques i altres fets menys previsibles han aconsellat la consolidació d'aspectes que no tenien prou fermesa. Sortosament, aquest impàs no ha impedit comptar amb les primeres visites de subscriptors que han volgut conèixer personalment aquest nou equipament cultural.

A mitjan juliol, es va gaudir d'un gran reconeixement en rebre el Molt Honorable President Quim Torra, subscriptor de la revista i gran interessat, entre molts altres àmbits culturals, del patrimoni que històricament representen, i han representat, les relíquies de sants per als territoris de parla catalana.

Després del parèntesi estiuenc, i com demostra l'aparició del número 24 de la revista, s'han reprès amb empena els objectius plantejats fa uns mesos. Precisament, properament es preveuen noves iniciatives que, segurament, proporcionaran una nova dimensió al coneixement i a la divulgació de les relíquies de sants. Un tast d'aquests nous propòsits ja és una realitat: l'espai web, que vol generar comunitat de persones interessades en aquest àmbit, ha incorporat nous elements destinats a

promoure i enriquir l'interès sobre una disciplina tan singular.

RELIQUIAE SANCTORUM IN CATALONIA

Octubre 2024

En aquest número...

- p. 3 Relíquies a les capelles privades: el culte més íntim
- p. 11 Relíquies al territori: Osona sud
- p. 24 Relíquies de sant Francesc de Borja
- p. 28 Fra Antoni Llinàs i les relíquies dels Sants Màrtirs del convent franciscà d'Artà (Mallorca)

CENTRE D'INTERPRETACIÓ RELIQUIAE SANCTORUM IN CATALONIA A FONDS

- p. 36 Miscel·lània de documentació eclesiàstica sobre les relíquies de sants. General (1)
- P. 46 Nou espai web
- p. 47 Relíquies són notícia
- p. 51 El mirall
- p. 53 Agenda

Portada: Capella privada del santuari del Sagrat Cor de Jesús a Manlleu

Relíquies a les capelles privades: el culte més íntim

RELÍQUIES A LES CAPELLES PRIVADES

Redacció.- Els canons 1223 a 1229 del Codi de dret canònic vigent fan referència a les condicions que han de complir els oratoris i les capelles privades. Ambdós casos han de comptar amb el permís de la màxima autoritat diocesana, bisbe o arquebisbe, que s'ha d'assegurar la dignitat del lloc per dedicar-lo a les diferents celebracions sagrades.

La diferència entre oratoris i capelles privades recau en un ús comunitari, en els primers, i un ús particular, d'una o diverses persones, en les segones. Entre aquestes darreres es poden situar les capelles familiars, instal·lades en domicilis de propietat individual.

El darrer dels canons afegeix una condició compartida per als dos casos: "Convé que els oratoris i les capelles privades es beneeixin segons el ritu prescrit als llibres litúrgics; i s'han de reservar exclusivament per al culte diví i quedar lliures de qualsevol ús domèstic".(1)

En territoris de parla catalana, des del punt de vista arquitectònic, bàsicament es poden distingir dos tipus de capelles privades. D'una banda, hi ha els edificis construïts tot formant part de l'estructura general d'una masia (model A) o en una sala o dependència en un pis superior (model B1) o a la planta baixa (model B2) i com a obra independents (model C), però, en qualsevol cas, a la seva finca. De l'altra banda, hi ha les capelles que ocupen una habitació o una sala de l'habitatge (model D1) d'un casal o d'un pis (model D2); aquest darrer model entès com a divisió horitzontal d'un edifici.

Model

Diferents models d'oratoris i capelles privades

A

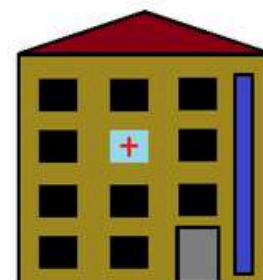
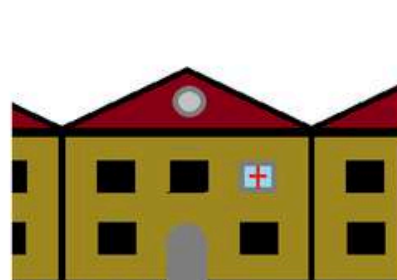
B 1/2

C

D 1/2

RELÍQUIES A LES CAPELLES PRIVADES

Després de Trento

L'impuls de la religiositat popular atorgat pel concili de Trento (1545-1563), en qualsevol de les seves expressions, va generar la proliferació d'oratoris i capelles privades. La multiplicació de centres de culte, en forma de santuaris marians i ermites rurals, ja s'havia produït a la baixa edat mitjana i reforçaven la xarxa de catedrals, monestirs i parròquies, si bé, en els segles següents, va continuar amb menor intensitat i amb característiques pròpies, l'edificació i construcció d'esglesioles i la consagració d'espais familiars va adquirir força del segle XVII al XIX.

En aquest context cal comptar amb factors que també hi van influir: d'una banda, la millora de l'economia va afavorir l'establiment de famílies amb poder econòmic que mostraven, entre molts d'altres aspectes, el seu catolicisme; de l'altra banda, les noves advocacions i figures de devoció que emergien a partir d'epidèmies o altres calamitats collectives i les que adquirien renovada popularitat. Aquests detonants van confluïr tot establint una simbiosi que en va marcar la prosperitat.

En aquesta època, coincidint amb la redescoberta dels cementiris cristians dels primers segles a diverses ciutats amb passat imperial romà, la distribució de relíquies de suposats sants va arribar a tot tipus de nucli eclesiàstic. Aleshores les va rebre qualsevol espai consagrat per petit que fos i que les

Capella del mas Quintanes

acollís com a mostra de prestigi. Aquest orgull s'expressava, per exemple, en l'edició de goigs propis.

Exemples de les tipologies

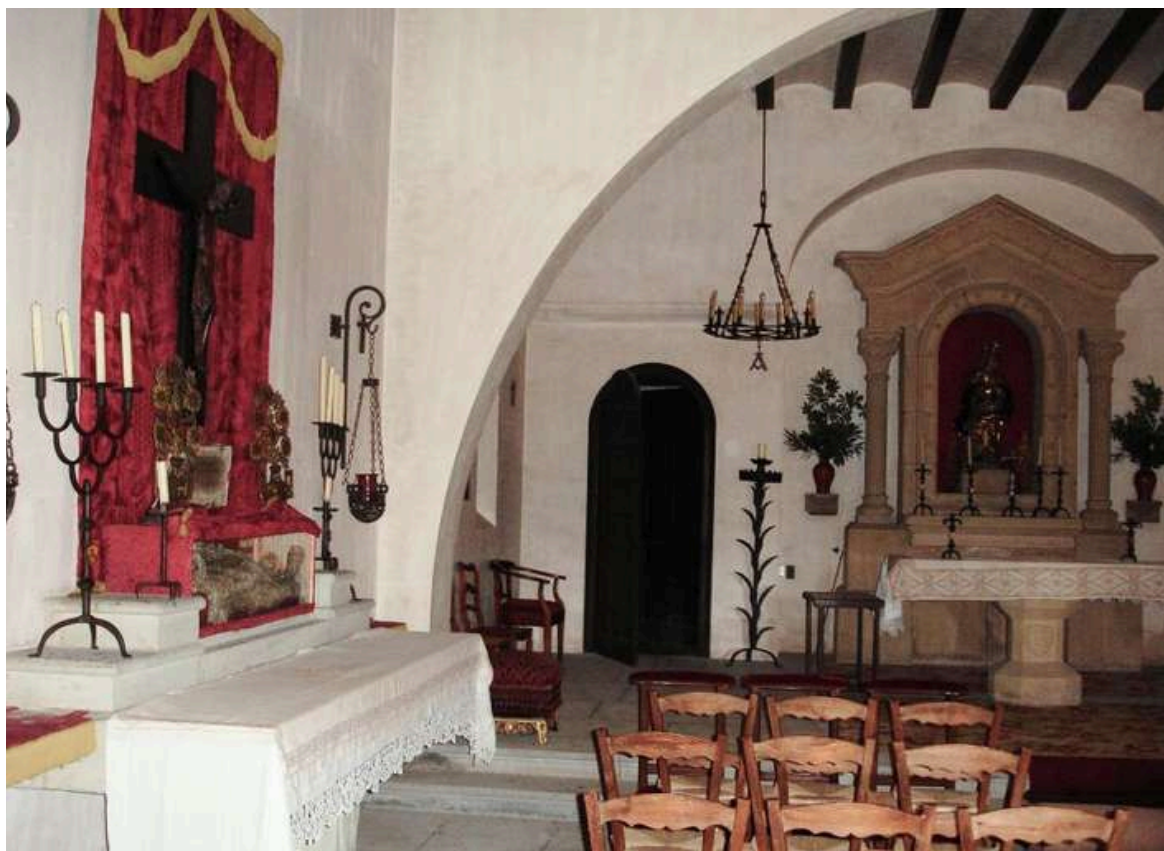
Les capelles privades són bastant freqüents. A la comarca d'Osona, en pocs quilòmetres de distància d'un cas a l'altre, es poden identificar mostres dels tipus indicats anteriorment.

El més habitual és el model A, del qual es pot contemplar el temple del mas Quintanes, en el terme de les Masies de Voltregà, construït l'any 1776 amb una devoció especial pels màrtirs sant Lluçia i sant Marcià, coneguts com els Sant Màrtirs de Vic, sense ser-ne els titulars. La tradició explica que en el territori de la masia, a la part alta del cingle de Santa Lluçia, els dos màrtirs van fer penitència en una cova que ha estat convertida en una modesta capella rupestre. Com en aquest cas, era habitual una comunicació directa entre les dependències familiars i l'edifici religiós que permetia l'accés dels devots sense passar per l'exterior.(2)

RELÍQUIES A LES CAPELLES PRIVADES

Capella de Sala-d'heures

Capella privada de la masia d'El Rossell a principi de la dècada de 1940.
Fons Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA

El model B té dos formats. El B1 és un dels casos de més difícil accés pel fet que formen part d'una sala o habitació de la masia. La capella de la Mare de Déu de la Pietat de la masia del Rossell, en el terme de Gurb, després de la Guerra Civil, celebrava amb tota dignitat les festes solemnes com les de Setmana Santa, amb la instal·lació de l'anomenat "monument".(3)

El B2, a mig camí dels dos models anteriors, compartia estructura de la residència però amb un accés independent des de l'exterior pel fet de trobar-se a la planta baixa. Això, però, no exclouia que fos previst un pas directe des de l'habitatge. El gran casal de Sala-d'heures, en el terme de Santa Eugènia de Berga, disposa de dues capelles: la més antiga, d'estil romànic, és una construcció independent i dedicada a sant Joan; la més moderna, a la base de la torre, que recorda l'antiga condició defensiva, és dedicada a la Mare de Déu del Roser, que comparteix titularitat amb santa Amància. (4) Aquesta darrera és el cos momificat d'una nena de poc

RELÍQUIES A LES CAPELLES PRIVADES

més de deu anys, recuperat del cementiri de Ciríaca de la via Tiburtina de Roma, cedit el 1675 al religiós Antoni Pasqual Antoni Pasqual i Lleu (1643 – 1704), fill d'Arenys de Mar, que arribaria a ser bisbe de Vic. Aquest les traslladaria a principis del segle XIX a la llar del seu nebot a Vic i, posteriorment, a l'actual ubicació (vegeu "El cos de santa Amància", *Reliquiae Sanctorum in Catalonia*, n. 9, novembre-desembre 2021, p. 45-47).

El model C difereix de l'A pel fet que l'edifici dedicat al culte es troba separat de la masia de la qual forma part; la construcció del temple es pot trobar a major o menor distància, per indicar un punt singular o de característiques destacables. Entre els anys 1883 i 1886 es va alçar l'anomenat santuari de Puig-agut, amb el Sagrat Cor com a titular, prop de la confluència dels termes parroquials (en aquell moment) de Santa Maria de Manlleu, Sant Feliu de Torelló i Sant Martí Sescorts. Ramon Madirolas i Codina, propietari del mas Madiroles del terme de Manlleu, va prendre la iniciativa d'erigir l'emblemàtica església en terrenys propis damunt d'un turó, el punt més alt del territori municipal. La titularitat privada s'ha compartit amb una representació popular de les tres demarcacions que li són veïnes.

Finalment, cal contemplar una altra doble configuració. En aquest cas, les capelles estarien ubicades en una habitació d'una casa en filera d'una mateixa família (D1) o en un pis d'un edifici de diverses plantes que poden tenir diferents propietaris (D2). El record, i ocasionalment l'evidència física, es troben en els carrers de les ciutats, on residia la petita aristocràcia o la burgesia de cert poder econòmic. Aquest és, possiblement, el format més íntim i poc conegut. Per les característiques pròpies, els models A, B i C, generalment es troben en l'àmbit rural mentre que el model D és propi dels ambients urbans.

Dues imatges del temple de Puig-agut

Notes:

- 1 *Codi de dret canònic*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1983, p. 692-695
- 2 Gavin, Josep M. *Inventari d'esglésies*. Valldoreix. Arxiu Gavin, v. 15 (Osona), p. 83
- 3 Gavin, Josep M. *Inventari d'esglésies* [op. cit.], p. 56
- 4 Gavin, Josep M. *Inventari d'esglésies* [op. cit.], p. 153

RELÍQUIES A LES CAPELLES PRIVADES

Capella privada de la casa Cortada

Redacció.- Un exemple ben notable del model D1 es troba a la casa Cortada de Vic. Aquest casal és a al carrer de la ciutat, enfront d'una façana lateral de l'Ajuntament. Eduard Junyent va definir aquest casal amb aquestes paraules: [...] concebut amb gran amplitud de salons, segons l'arquitectura derivada dels mestres Morató, profusament decorats pels pintors Francesc Pla, dit 'el Vigatà' i el seu cunyat Lluçia Romeu".(1) Es tracta d'un casa senyorial aixecada en època barroca, que pertanyia a la petita noblesa local i que té planta baixa i dos pisos.

L'Ajuntament de Vic, en oferir les opcions de visita al nucli urbà, ha destacat la personalitat d'aquest edifici: "Aquesta casa era una de les millors de la ciutat. Per això en ocasions excepcionals s'hi allotjaven els visitants més importants. Durant la Guerra del Francès s'hi va allotjar un dels generals de Napoleó. Sembla que l'hoste va fer gala de la seva poca educació i va ratllar un vidre de la porta de l'alcova principal amb el diamant del seu anell. Sigui com sigui, avui en un dels vidres d'aquesta alcova s'hi pot llegir: 'Merde pour les espagnols"'. (2) La seva construcció es va iniciar durant el segle XVI, a l'espai que ocupaven tres edificis anteriors, i ampliada posteriorment.

Les pintures de Francesc Pla, amb un contingut profà dedicat a la narració de l'Odissea d'Homer sobre Telèmac, fill d'Odisseu i Penèlope (3), que contrasta amb el catolicisme que projecta la petita capella dedicada a la Sagrada Família (4), que hi ha

Reliquiari doble al centre de l'altar

ben a prop, però compensada amb d'altres representacions de sants a d'altres espais.

La capella interior, de petites dimensions, està presidida per una representació de la nativitat de Jesús i l'adoració dels pastors. Sobre l'altar, hi destaquen tres reliquiariis, un de doble al centre (integrat al conjunt) i dos de sobreposats als laterals. La identificació de les relíquies està indicada pels petits fragments de paper a l'interior de cadascun i, en els que acompanyen a cada banda, a la seva base.

El reliquiari central, segons es pot identificar, acull restes dels màrtirs sant Ermenter, santa Felicitat i santa Victòria, entre d'altres. A una banda, es poden veure grans ossos relacionats amb els sants màrtirs Fructuós i Reparada. A

RELÍQUIES A LES CAPELLES PRIVADES

A l'altra, dos més assignats als màrtirs sant Màxim i sant Constantí.

La primera proposició indicaria que el reliquiari central és anterior als altres. Aquesta suposició seria suggerida pels titulars de les relíquies; només el nom de sant Fructuós podria posar en dubte aquesta suposició, però podria referir-se, com els altres noms, a una suposada condició de personalitat. Per tant, semblaria que aquests darrers tindrien origen en les catacumbes romanes explorades en els segles XVII i XVIII. La cronologia s'adapta perfectament a la construcció i a les ampliacions del casal.

Notes:

1 Junyent, Eduard. *La ciutat de Vic i la seva història*. Barcelona. Curial, 1976, p. 384

2 Ruta turística del centre històric [en línia] Ajuntament de Vic. Punt n. 2 [consulta 15 de juliol de 2024] Disponible a: https://guia.vic.cat/enmapa/doc/ruta_turistica/02.pdf

3 Coll, Àngels. "Francesc Pla, El Vigatà, i la decoració de la casa Fontcoberta de Vic", *Locus Amoenus*, 2000, n. 5, p. 241-252. Disponible a:

<https://raco.cat/index.php/Locus/article/view/23525>

4 Gavin, Josep M. *Inventari d'esglésies*. Valldoreix. Arxiu Gavin, v. 15 (Osona), p. 218

Contingut dels dos
reliquiaris laterals

Inscripció amb el nom dels sants a la base d'un dels reliquiaris laterals

RELÍQUIES A LES CAPELLES PRIVADES

La concessió per venerar relíquies en capella privada

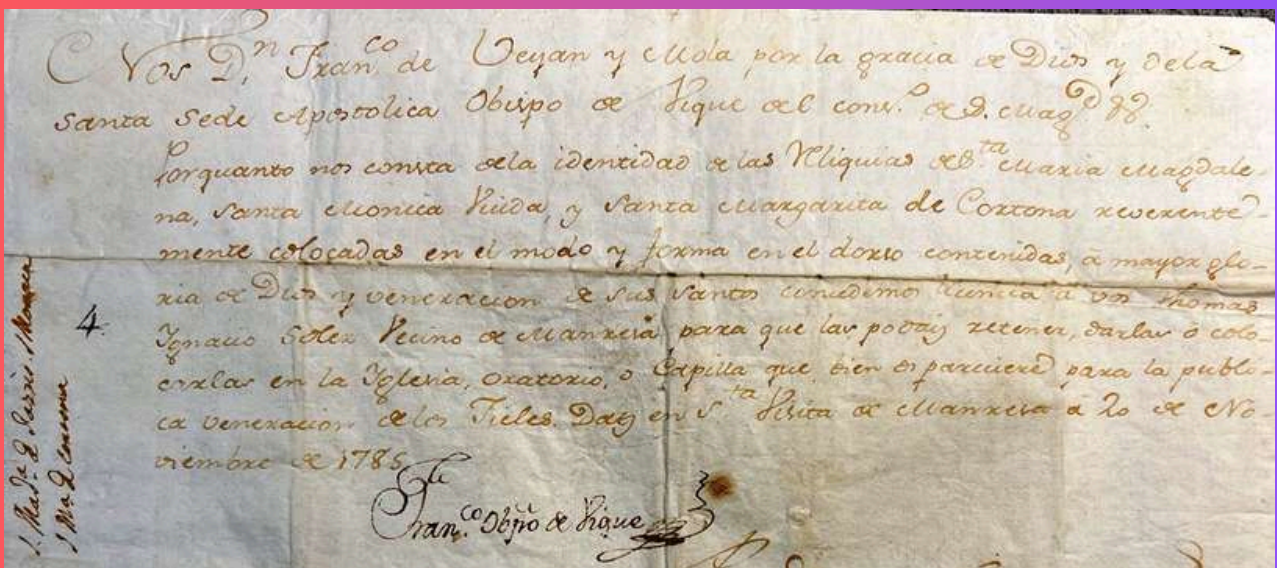
El concili de Trento va atorgar als bisbes la capacitat per atorgar el permís de veneració d'unes relíquies. Aquesta autorització esdevenia imprescindible per considerar apropiada la veneració d'unes restes sagues en un entorn familiar i suposava triar el bon ús que fos adient.

La concessió d'aquest privilegi es podia adreçar per carta o, sovint, en el revers o als marges de les autèntiques que, a més, certificaven el fidel origen de la relíquia.

El text manuscrit que acompanyava les restes de santa Maria Magdalena, penitent, santa Mònica vídua, santa Margarida de Cortona i estava signat pel bisbe de Vic Francesc de Veyan Mola (1784-1815) amb data de 20 de novembre de 1785. La seva visita pastoral a Manresa deia comptar amb diversos gestos de complicitat amb els fidels de la ciutat i entre aquestes actuacions caldria comptar-hi aquesta assignació de relíquies.

Nos Don Francisco de Veyan y Mola por la gracia de Dios y de la Santa Sede Apostólica Obispo de Vique del consejo de su Magnífica S.S.

Porquanto nos consta de la identidad de las Reliquias de Santa Maria Magdalena, Santa Mónica viuda, y Santa Margarita de Cortona, reverentemente colocadas en el modo y forma en el dorso concedidas, a mayor gloria de Dios y veneración de sus santos, concedemos licencia a vos Thomas Ignacio Soler vecino de Manresa para que las podáis retener, darlas o colocarlas en la Iglesia, oratorio, o capilla que bien os pareciere para la publica veneración de los Fieles. Doy en Santa Visita a Manresa á 20 de Noviembre de 1785.

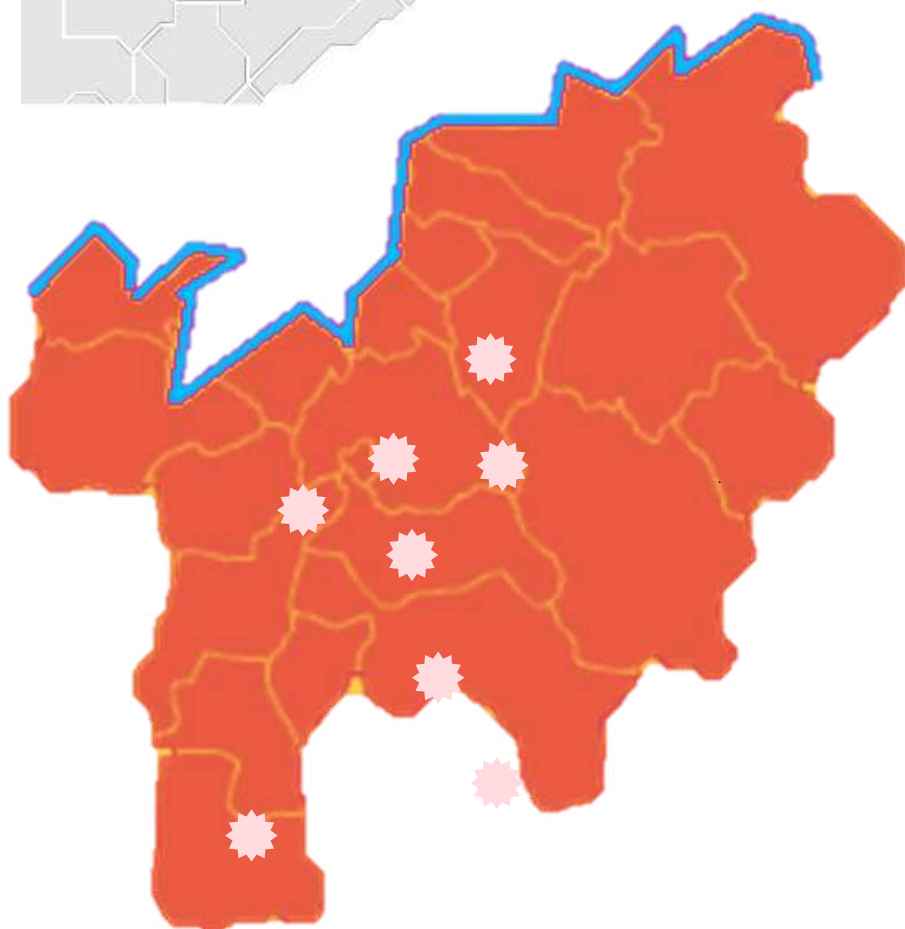

RELÍQUIES A OSONA SUD

RELIQUIAE SANCTORUM IN CATALONIA

RELÍQUIES A OSONA SUD

Entre els municipis que formen part de l'estudi, cal esmentar:

Balenyà, el Brull, Centelles, Espinelves, Folgueroles, Malla, Muntanyola, Sant Julià de Vilatorrada, Sant Martí de Centelles, Sant Sadurní d'Osormort, Santa Eugènia de Berga, Santa Eulàlia de Riuprimer, Seva, Taradell, Tavèrnoles, Tona, Viladrau i Vilanova de Sau.

Santa Coloma de Centelles

El 22 de març de 1620, el dominic i centellenc fra Joaquim Soler va lliurar la relíquia de santa Coloma a l'església per dipositar-la a la capella de Jesús. Ja de fosc, es van oficiar completes amb gran il·luminació de ciris i espelmes i, pels carrers de la vila, es va celebrar amb "tirs de arcabussos". D'aquest fet, es constata la manifestació de joia pública amb trets a l'aire molt semblant a l'actual Festa del Pi.

Redacció.- Els municipis, i les seves parròquies, que formen part del sud de la comarca d'Osona (sense comptar la capital) reuneixen interessants relíquies. En algun cas són ben conegudes, però en d'altres formen part de les restes de sants ben singulars. Tot i que, en números anteriors d'aquesta revista, se n'ha fet referència d'algunes, aquestes seran esmentades per considerar-les prou destacades en el context territorial

Reliquiari de santa Coloma, amb la relíquia venerada a Centelles

RELÍQUIES A OSONA SUD

La vila de Centellas
vostras reliquias venera
favors y maravellas
de vos en tot temps espera:
alcanseunos del Senyor
lo morir tots santament.
Pregau á nostre Senyor
Coloma verge excellent.

Santa Maria de Folgueroles

La parròquia de Santa Maria de Folgueroles va acollir les relíquies de dos suposats màrtirs romans que haurien mort en martiri l'any 136, en època de l'emperador Adrià; la tradició llegendària situava aquest fet en un moment en què no està documentada cap de les gran persecucions contra els cristians. La incertesa que envolta les dades biogràfica dels dos suposats màrtirs fa pensar que s'ajusten a les característiques de les abundoses restes trobades humanes en la catacumbes paleocristianes de la ciutat de Roma. En aquest cas, van rebre els noms de sant Crescenci i Verecunda; ambdós formen part del recurs que se solia utilitzar en casos semblants i que es construïen a partir de virtuts morals d'adscripció cristiana: Crescenci, de "creixent, pròsper" i Verecunda, de 'vergonyosa'. En aquest punt, és interessant indicar que a la fonts originals consta el nom de Veneranda; el significat és, en aquest cas, 'digna de veneració'.

La documentació conservada a l'Arxiu Biblioteca Episcopal de Vic proporciona úniques dades versemblants que envolta els dos sants patrons folguerolencs. Segons aquesta informació, l'arquebisbe Felip Valignani, va lliurar les restes l'1 d'abril de 1729 a Josep Dachs i Codina. Dos anys després, el maig de 1731, en va fer donació al rector Josep Ragner, de Santa Maria de Folgueroles. Dachs va transmetre al sacerdot l'interès i la importància dels dos màrtirs i el sacerdot els va

posar a la veneració dels feligresos. Com en d'altres llocs, el prestigi que van assolir els dos sants d'origen romà els va convertir en protectors i patrons parroquials.

L'edició de goigs del segle XVIII, l'única que es devia imprimir i es conserva, conté les poques dades relacionades amb la vida i mort dels dos sants; s'hi esmenta que eren fills de Tívoli, de família distingida i que va ser martiritzat segons s'ha esmentat. Les dues estrofes finals, com sol formar part d'aquestes edicions populars, associen les relíquies amb la parròquia:

Vostras reliquias sagradas / en Folgarolas veneran, / en Roma ja dedicadas: / com en la Bulla se expresa; / de Benedicto tretze / en Santidad molt fecundo; / Guardaunos sempre de mal / Verecunda y Crescencio".

Tots los de esta Parroquia / vos veneran per Patrons, / al cansaulos del Senyor / felicitats y mols dons; / de fam, pesta y padregada / guardareu als que us honran / Guardaunos sempre de mal / Verecunda y Crescencio".

Puix son nostres advocats / en tot emparo y defensa: / guardaunos sempre de mal / Verecunda y Crescencio".

Bibliografia:

- Arxiu Parroquial de Santa Maria de Folgueroles. *Administració de l'Obra. AP G/2* [document dipositat a l'Arxiu Biblioteca Episcopal de Vic]
- Roviró, Xavier. "Uns patrons desconeguts", *Festa Major de Folgueroles 2018*. Folgueroles: Ajuntament de Folgueroles, 2018, [s.p.]

RELÍQUIES A OSONA SUD

GOIGS DELS GLORIOSOS

MARTIS SANT CRACENCIO Y SANTA VERECUNDA QUES
Cantan y Veneran Com a Patrons y ad Vocats de tota la Parroquia
de Santa Maria de Folgarolas BISBAT DE VICH.

Puix del cel taniu corona
de martiri mole fecundo;
guardaunos Sempre de mal
sant Crescencio, y Verecunda

l'oue, y de pocaedad,
tant a Deu uareu amir
que en Roma vareu deixar
lo Pare martiritzat;
perque seruia al senyor
ab anhelu molt profundo; &c.

Vent, que aua succeit
de vostre pare al martiri,
determinareu fugir
en Tibuli alguns dias:
seruireu ab melodia
al Senyor, que Vos alumbre; &c.

Vostre Santetat declara
aquell cas, que succei,
quant uostre mare Sagrada,
Simphorosa os aduertí:
que passaseu ab Constancia
lo martiri tanfecundo; &c.

Vos ab uostres sis germanes
rocs fet passareu martiri,
Instantos molt los Tirans,

que dexasseu la se uiva:
puix que Deu vos assistia,
passareu tormes profundos; &c.

Lo Tir Cruel, que tou
Adriano Emparador,
uolent ab uinas Inflicia,
dexaseu al Criador:
uostre anhelu porfia,
al martiri tant fecundo; &c.

De Tibuli naturalis
fou la uostre Ascendencia,
Ciutat Noble y Principal
Com en Italia se ensenya:
seruireu alli ab frecuencia
al Senyor, que uos incúbre; &c.

En Tibuli lo martiri
passa V ostre cos Sagrat
quant per Sant Esteua Papa,
en Roma fou trasladat:
en la Iglesia del Sant angel
haont vuy se uenera y honra &c.

Fonch vostre sagrat martiri
segons se veu en escrit,
dela vinguda de Christo,
lo any Cent y trenta sis;

Emperador Adriano,
cruel feros iracundo; &c.

Vostre intercessio
apar, que sens declarava,
quant al publich se posaren
vostres reliquias Sagradas:
ab la aygua, que manaren
ab fecunditat profunda; &c.

Vostres reliquias sagradas
en Folgarolas ueneran,
en Roma ja dedicadas:
com en la Bulla se expresa;
de Benedicto treize
en Santidad mole fecundo; &c.

Tots los de esta Parroquia
vos ueneran per Patrons,
al cansanos del Senyor
felicites y mols dons;
de fam, pesta y padregada
guardareu als queus honran &c.

Puix son nostres advocats
en tot empero y defenia:
guardaunos femora de mal
Verecunda y Crescencio.

✠ Ora pro nobis beati Crescencii et Verecunde: *Re ut digni asiciamur promissionibus Christi.*
OREMVS.

Deus qui nos Concedis Sanctorum martirum tuorum Crescencii et Verecunde natalitia colere:
da nobis in eterna beatitudine desorum sospitate gaudere. Per dominum. &c.

RELÍQUIES A OSONA SUD

Sant Martí del Brull

El 6 de setembre de 1686 es va tenir el reconeixement de les relíquies dels sants Fortunat, Climent i Eusebi que un segle després -el 4 de maig de 1782- van rebre la concessió per ser venerats públicament; aquest permís es renovaria el 1825.

Font:

Roma, Francesc. *Entre el folklore i la història. Temps atmosfèric, cultura i societat als segles XVII i XVIII*. Madrid. BUBOK, 2009, p. 179

Sant Vicenç de Malla

La fama adquirida per les relíquies de sant Vicenç destacava de forma notable pel ressò que va tenir el trasllat del seu cos per uns monjos, el 863, des de València fins al monestir de Saint-Benoît de Castres. Aquesta aventura llegendària, tot passant per terres musulmanes i cristianes, va influir en fets semblants en temps posteriors amb les conegudes furta sacra. A més, les seves restes van passar per poblacions catalanes, com Balaguer, Berga, Alp i Llívia, on la seva presència es va manifestar en forma de miracles. Així, aquest sant es va convertir

en titular de molts modestos edificis eclesiàstics destinats a cristianitzar el territori conquerit per l'exèrcit franc a l'alta edat mitjana.

L'església de Sant Vicenç de Malla, al sud de la ciutat de Vic, va rebre una primera consagració documentada a mitjan segle X. La possessió, per a la posterior veneració, de restes del sant titular de l'església donava un gran prestigi i augmentava la capacitat benefactora de la seva intercessió i protecció. La coincidència entre el titular del temple i el de les relíquies era una intensa tasca que comportava segles de gestions.

L'església de Sant Vicenç de Malla no va posseir les restes desitjades fins a principis de 1729. Aleshores es van dedicar esforços a fer conèixer el gran succés i es va encarregar una edició de goigs que en donaven testimoni i n'impulsaven la devoció.

De Malla esta Parroquia
vostras Reliquias veneran,
y en vofstre amparo espera
fer que la pedra noy toquia:

RELÍQUIES A OSONA SUD

Lipsanoteques i consagracions d'esglésies

Les reformes arquitectòniques de temples eclesiàstics, a la segona meitat del segle XX, que van ser incentivades per la restauració posterior a la Guerra Civil o pels nous models litúrgics sorgits del concili II del Vaticà i els nous models que el van provocar, van permetre la localització i la identificació de peces associades a les consagracions d'època medieval.

Santa Eugènia de Berga

Les reformes arquitectòniques aplicades a finals de la dècada de 1960 a l'església de Santa Eugènia de Berga van permetre el descobriment de dues lipsanoteques de reduïdes dimensions situades al reconditori de l'altar.

D'una banda, se'n va trobar una de fusta i forma esfèrica, buidada per dins, amb decoració de policromia a l'exterior amb franges de diferents tonalitats i amplades. Sense res que ho confirmi totalment, sembla que es podria relacionar amb la consagració de l'altar que es va fer del 1173. Actualment és preservada al Museu Episcopal de Vic (MEV 9717).(1)

De l'altra, es va localitzar una lipsanoteca de forma més ovalada, feta d'argila o ceràmica vidriada amb una decoració de vernís de color verd fosc. El recipient és trencat a la part superior i recobert amb cera i la impressió del segell del comte Bernat Tallaferro, que va ocupar

aquest càrrec a Besalú entre el 994 i el 1020. (2) Aquest notable element permet suposar que es tracta d'un consagració que va protagonitzar el bisbe Oliba de Vic, germà del comte Bernat.(3) Com la peça anterior, aquesta es preserva al Museu Episcopal de Vic (MEV 9732).

Casal de Sala-d'heures

La capella del gran casal o castell de Sala-d'heures acull el cos momificat de santa Amància, suposada màrtir, extret de les catacumbes romanes [vegeu: "El cos de santa Amància", *Reliquiae Sanctorum in Catalonia*, n. 9, novembre – desembre de 2021, p. 45-47]

Notes:

1 Pladevall, Antoni; Diéguez, Amàlia. "Santa Eugènia de Berga" dins *Catalunya romànica*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, v. 3 (Osona II), 1986, p. 549-550

2 Pladevall, Antoni. "Santa Eugènia de Berga" dins *Catalunya romànica*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, v. 3 (Osona II), 1986, p. 550

3 Barrachina, Jaume. *Museu Episcopal de Vic: guia de les col·leccions*. Vic: Bisbat de Vic; Ajuntament de Vic; Generalitat de Catalunya, 2003, p. 252

Lipsanoteca de Santa Eugènia de Berga amb el segell del comte Bernat Tallaferro (MEV 9732)
© Museu Episcopal de Vic

RELÍQUIES A OSONA SUD

Sant Julià de Vilatorça

La consagració de l'església de Sant Julià de Vilatorça feta pel bisbe vigatà Guillem de Balsareny, l'any 1050, va comptar amb la incorporació de la corresponent lipsanoteca a l'altar major. El document que es va redactar en aquesta ocasió especial esmenta que el prelat les va dipositar: "[...] col·locà amb cura les relíquies d'alguns sants a l'altar i signà sobre el betum amb el seu propi segell". (1) A diferència d'altres textos semblants, en aquesta parròquia no es van esmentar a quins sants pertanyien les restes.

Lipsanoteca i tapa de reconditori de Sant Julià de Vilatorça (MEV 9718 / 9719) © Museu Episcopal de Vic

RELÍQUIES A OSONA SUD

L'any 1945 es va fer millora del temple. Eduard Junyent en va deixar constància poc temps després: “La consagració de l'església de Vilatorrada del 1050 queda confirmada amb més abundància de notícies històriques en el recent descobriment de les relíquies dipositades a la consagració de l'altar, juntament amb els documents que les acompanyaven, aparegudes les unes i les altres en procedir-se a desmuntar el massís de la taula de l'altar, obrat en maçoneria i maons, que fins i tot a l'actualitat estava erigit al fons de l'absis del temple” (2)

Junyent (3), en va proporcionar detalls interessants:

“[...] a l'interior [del reconditori] van aparèixer dues caixes cilíndriques de fusta que contenien les relíquies dipositades dins de dues bosses, a més de cinc documents a pergamí.

La caixa menor, de forma cilíndrica, tornejada i desproveïda de la tapadora, de 0,058 m. de diàmetre per 0,035 m. d'alçada, contenia una petita porció de fragments de pinyol, barrejats amb pols i terra i un reduït trosset de maó, sense indicació alguna.

La caixa major, també de forma cilíndrica, de fusta tornejada i tancada amb la seva tapadora, que mesura en conjunt 0,085 m, de diàmetre per 0,075 m. d'alçada contenia cinc documents en pergamí i dues bosses de la mateixa matèria que guardaven les relíquies al seu interior, lligades per una cinta de pergamí als extrems del qual estaven units per una massa de cera bruna que duia imprès a cadascuna el segell de l'anell episcopal. Llàstima que per una circumstància fortuïta, fossin obertes per mans inexpertes les dues bosses de relíquies, amb la consegüent trencament de les cintes i pèrdua absoluta d'un dels segells però feliçment va sortir força

sencer de l'aventura l'altre segell que acusa una entalla en pedra d'època romana, de forma oval de 0'020 m. per 0'015 m. que presenta com a tema un cap imperial vista de perfil, dins de l'oval envoltat per un marc al que se'n desenvolupava una inscripció que no queda llegible al fragment conservat. Consta a l'esmentada acta de dotació de 1050, que el bisbe Guillem després d'haver col·locat les relíquies amb suma cautela, *proprio sigillo desuper bitumine signavit*. Així seria aquest el segell usat per aquest bisbe, el mateix que figura també sobre la massa de cera que tanca les relíquies dins d'un petit got de vidre verd que, procedent del altar del monestir de Sant Pere de Casserres, figura al Museu Episcopal de Vic”.

D'altra banda, el mateix Eduard Junyent va transcriure un dels documents que s'hi van trobar i que indicava: “ [...] i hi ha restes de la missa de Sants i de Santa Felicitat i de Sant Fèlix Gerundi i dels màrtirs de Sant Hipòlit i de la tomba del Senyor”. I detalla: “[...] Aquest document declara quines fossin les relíquies que hi ha contingudes al reconditori de les dues bosses, les que precisament venen a ser dels mateixos sants màrtirs que es troben així mateix a l'esmentat reliquiari, procedent de l'altar de Casserres que porta estampat el segell del bisbe Guillem”.(4)

Els descobridors d'aquests elements van obtenir una altra peça de notable interès. Així el va descriure l'historiador a *Analecta Sacra Tarraconensia*:

“Però el document més curiós de tots els esmentats consisteix a la mateixa peça de fusta rectangular de 0,261 m per 0,210 m per 0,02 m de gruix, que cobria el reconditori de les relíquies, ja que va ser aprofitada la cara interior per omplir-la d'inscripcions, algunes escrites amb tinta, diversos grafits amb un

RELÍQUIES A OSONA SUD

punxó, i poques, les més solemnes, incises amb un instrument tallant i amb el buit així obtingut farcit de pasta negra. Aquestes inscripcions que es limiten a recordar el nom del personatge que volia ser commemorat amb les relíquies de l'altar, acompanyat de vegades de la fórmula cum parentibus suis, obeeixen a una especial insistència dels mateixos que van quedar consignats en els anteriors documents sota la presidència del imprescindible sacerdot Bofill. Recorren la taula en tots sentits i adreces i ofereixen un singular interès, especialment les grafits i incises, pels caràcters paleogràfics i espontanis de la seva cal·ligrafia".(5)

Jordi Vigué confirmava les paraules de Junyent quan afirma: "Cal pensar que els noms corresponen a persones que assistiren a l'acte de consagració de l'església i que s'encomanaven als sants de les relíquies dels quals eren guardades en el recipient".(6)

La troballa d'aquesta taula va ser molt important. No és l'únic exemple d'inscripcions relacionades amb relíquies de l'alta edat mitjana i el ritual de consagració d'altars.(7)

La lipsanoteca (MEV 9718) i la tapa del reconditori (MEV 9719) es poden veure al Museu Episcopal de Vic.

Dolium a Sant Llorenç del Munt

A la capella de l'antic monestir de Sant Llorenç del Munt, en el procés de la seva restauració el 1974, es va localitzar el fragment d'un *dolium* (continent com un gerro o una àmfora), que es va suposar que era un fragment de la tapa del recipient que contenia les relíquies en el reconditori d'altar. En aquesta peça, s'hi ha pogut identificar alguns noms que es podrien associar als presents a l'acte de consagració de l'altar. 8)

Notes:

1 Ordeig, Ramon. *Les dotalies de les esglésies de Catalunya (segles IX-XII)*. Vic: EH, v.2, 1a part (3), p. 152-153

2 Junyent, Eduard. "La consagració de San Julián de Vilatorca en 1050", *Analecta Sacra Tarraconensis*, v. 19, 1946, p. 282

3 Junyent, Eduard. "La consagració de..." [op. cit.] p. 282-283

4 Junyent, Eduard. "La consagració de..." [op. cit.] p. 284

5 Junyent, Eduard. "La consagració de..." [op. cit.] p. 286

6 Vigué, Jordi. "Sant Julià de Vilatorca" dins *Catalunya romànica*. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana, v. 3, (Osona II), 1986, p. 502

7 de Santiago, Javier. "Inscripciones en lipsanoteca y tapas de altar catalanes de los siglos X - XIII. Su origen y función", *SIGNO. Revista de Historia de la Cultura Escrita*, 10 (2002), Universidad de Alcalá, Alcalá de Henares 2002, p. 35-62

8 Pladevall, Antoni; Vigué, Jordi. "Sant Julià de Vilatorca" dins *Catalunya romànica*, Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana, v. 3, (Osona II), 1976, p. 492

Sant Llorenç del Munt,
municipi de Sant Julià de
Vilatorca

RELÍQUIES A OSONA SUD

Sant Genís de Taradell

L'església de Sant Genís de Taradell, en el seu origen, formava part de la primera organització territorial després de la repoblació i era el centre religiós del castell de Taradell.

Actualment, dos reliquiariis pediculats formen part dels actes de devoció a sant Genís. El reliquiari major, de metall argentat, és d'inspiració barroca; l'altre, menor i de metall daurat, és de tipus ostensori i de factura més moderna, i tots dos contenen un medalló amb la corresponent relíquia. El medalló del reliquiari platejat, amb una grafia més antiga al paper que conté, no permet identificar res més enllà del nom del sant; en canvi, el del reliquiari daurat presenta unes curioses alteracions en la definició del sant: d'una banda, la fragmentació del bocí de paper i, de l'altra, la posterior accentuació amb tinta negra del caràcter de màrtir. Vegeu: "Relíquies de sant Genís a Torroella de Montgrí i Taradell, *Reliquiae Sanctorum in Catalonia*, n. 18, juliol-agost-setembre 2023, p. 59-60).

Reliquiaris de sant Genís, venerats a Taradell

RELÍQUIES A OSONA SUD

Santa Maria de Seva

Les relíquies de molts sants associats a les catacumbes romanes van assolir un gran protagonisme a les parròquies que les van acollir. La categoria de sants patrons se'ls va atorgar, ben aviat, després de la rebuda, i es van situar les seves restes en un lloc destacat del temple eclesiàstic.

L'església parroquial de Santa Maria de Seva, al sud d'Osona i a la falda del Montseny, va acollir les restes de tres sants. De les diferents impressions de goigs, la més antiga que es conserva és de 1831; la més recent és d'aquest segle. Com en molts altres casos semblants, aquest tipus de documents són els que proporcionen, a falta d'altres, unes dades concretes sobre les seves biografies més o menys verificables.

La primera edició dels goigs, de 1831, ja assenyala el desconeixement de la pàtria dels tres personatges, malgrat confirmar-ne la santedat cristiana que va combatre els pagans emperadors. Una estrofa situa les seves restes a Seva: "*Las Reliquias Sagradas / trasladadas / á Seva, ab tot honor, / de Roma lo gran Pastor / las ha dades / com un riquíssim tesor, / que guardam obsequiosos / Sants gloriosos; / donaunos votre favor / Theodosi i, y Solutor.*". Curiosament, la lletra s'oblida, en la seva

Reliquiari dels sants venerats a Seva. Foto de Gil Vilarrasa

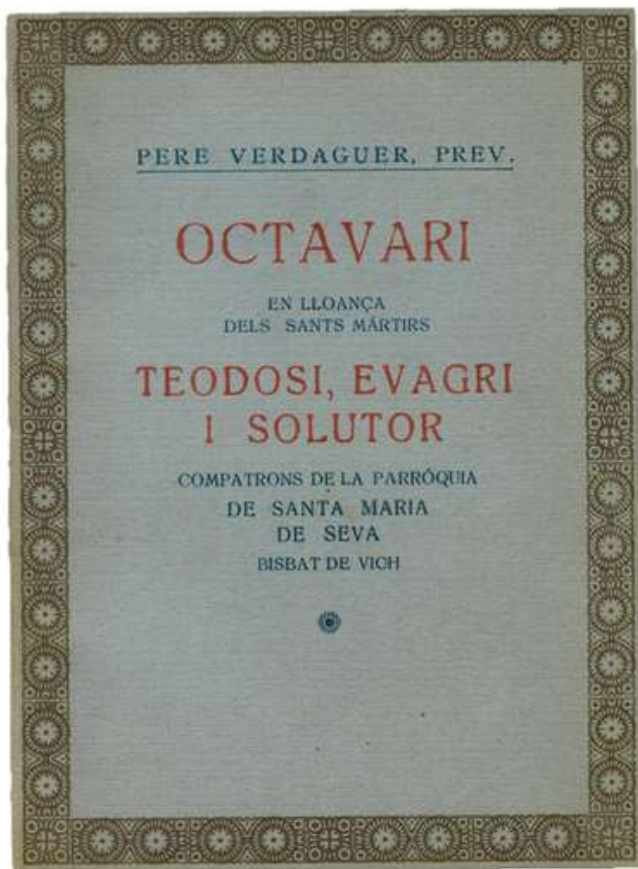

Capçalera d'antics goigs, impresos el 1831, dels sants venerats a Santa Maria de Seva

RELÍQUIES A OSONA SUD

Libret editat el 1926 dedicat als tres sants amb contingut d'octavari i els goigs. Biblioteca del Centre d'Interpretació Reliquiae

resposta, el nom de sant Evagri, però assenyala la intercessió que se'ls reclamava a tots tres, com era habitual en el cas de les relíquies del mateix context històric, per combatre les sequeres. En les dues edicions posteriors, dels tres sants se'n recull referències poc precises dels seus orígens, però se'n constata la facultat de combatre els perills en el conreu i els fruits dels camps.

Més enllà de nul·la identificació dels sants que indiquen els goigs, es poden recollir les informacions que fan referència a les manifestacions devotes que els feligresos els dedicaven. És el cas següent: "Lo dia 16 de Agost de 1883 dia de la festa dels Sants Màrtirs hi hagué sermó com jo no havia vist mai, crec que lo predicador era de Vic, es deia D. Sala, feu molt elogi dels Sants Màrtirs Teodosi, Evragui i Solutor, fou en l'ofici que hi havia quatre Capellans a l'altar, de ballades també n'hi hagué tots dos dies com també (...) que foren tots dos dies molt lluits, amb

un gran entoldat a la Plaça de la Creu vingut de Llerona costà 25 D (Duros) pues no se n'hi havia vist mai i agradà molt a la gent, però se trencà una de les consuetuds antigues que era fer la dansa a la plaça després de l'ofici".(1)

L'any 1926 Pere Verdaguer va escriure l'Octavari en lloança dels sants màrtirs Teodosi, Evagri i Solutor compatrons de la parròquia de Santa Maria de Seva Bisbat de Vich, que es va publicar a la impremta de Jeroni Portabella de Vic aquell any. D'aquest document, se'n té notícia, a més dels exemplars conservats, per la nota que consta a la Revista d'Olot, on s'esmenta: "També havem rebut un «Octavari dels Sants Màrtirs Teodosi, Evagri i Solutor, compatrons de la Parròquia de Santa Mª de Seva. Bisbat de Vich». Tot ell respira l'aroma lírica del pulcre poeta paisatgista de la Plana, mossèn Pere Verdaguer. Demés, el «Grup Excursionista Montserrat», de Terrassa, ens ha fet present d'un magnífic butlletí, sumari de la seva bella tasca. Mercès". (2) Aquest llibret, de 32 pàgines, aporta reflexions sobre vuit virtuts cristianes que, suposadament, tenien els tres sants i que cal llegir durant el període indicat. No esmenta, però, cap dada biogràfica. Com sol ser habitual, el document finalitza amb la lletra dels goigs.

Agraeixo la col·laboració de Gil Vilarrasa en aquest apartat dedicat a Santa Maria de Seva.

Notes:

1 Crònica de Joan Camps 1842-1904, Seva. Manuscrit. Arxiu AHCB, p. 174

2 "D'ací i d'allà. Llibres rebuts", Revista d'Olot, n. 12, desembre de 1926, p. 19

MEV

MUSEU D'ART
MEDIEVAL

T'apropo a l'art i a la vida de l'edat mitjana

MEV, MUSEU D'ART MEDIEVAL
PLAÇA BISBE OLIBA, 3
08500 VIC, BARCELONA

[@mevmuseu](https://www.instagram.com/mevmuseu)

Relíquies de sant Francesc de Borja

Redacció.- Sant Francesc de Borja i Aragó (28 d'octubre de 1510, Gandia - 30 de setembre de 1572, Roma) va ser sacerdot jesuïta, marquès de Llombai, duc de Gandia, tercer General de la Companyia de Jesús. Era el primogènit del duc de Gandia, Joan de Borja, i de Joana d'Aragó; consegüentment, era besnet del papa Alexandre VI, per part de pare, i del rei Ferran el Catòlic, per part de mare.

De jove, a causa de la revolta de les Germanies (1519/23) va estar refugiat a Baza (Granada). Patge de Caterina d'Àustria, germana de l'emperador Carles V, va servir a l'exèrcit i la cort imperials fent de cavallerís. L'any 1529 es va casar amb una donzella de Caterina d'Àustria, Elionor de Castro, amb qui va tenir cinc fills i tres filles.

L'any 1539 va acceptar el càrrec de lloctinent o virrei de Catalunya. Des de Barcelona, on residia, va assumir la missió de lluitar contra el bandolerisme,

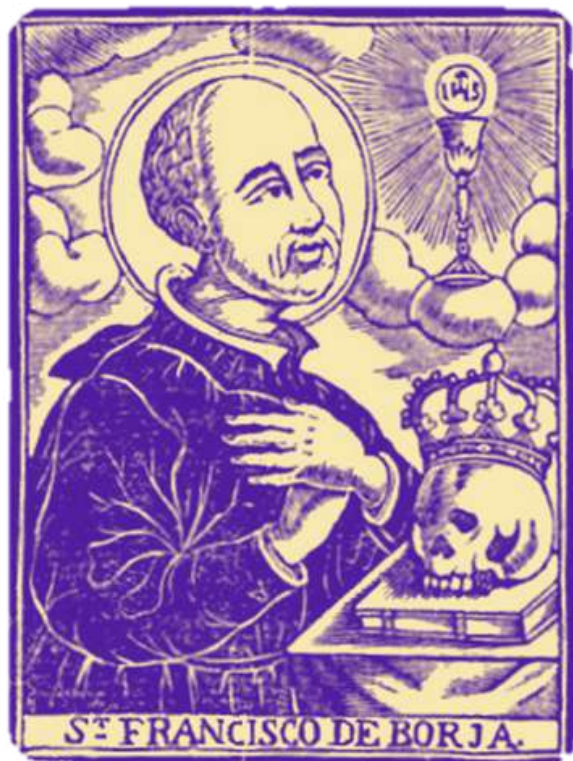

reforçar la frontera amb França i endurir la defensa contra la pirateria marítima. La seva tasca va comportar tensions amb la Generalitat i el Consell de la ciutat. A la capital catalana va viure moments de crisi espiritual tot coincidint en el temps amb els primers contactes amb sacerdots jesuïtes.

Quatre anys després, a causa de la defunció del seu pare, va retornar a Gandia on va assumir el títol de quart duc de la ciutat. El 1546, en morir la seva esposa, es va desplaçar a Roma on va ingressar a la Companyia de Jesús. Allà, va establir contacte amb el mateix fundador, Ignasi de Loiola. El papa Juli III li va oferir la dignitat de cardenal, a instàncies de Carles V, però Francesc la va refusar.

A Gandia es va doctorar en Teologia, a la mateixa universitat que ell havia fet construir, i va ser el primer centre jesuïta d'estudis superiors. Posteriorment, va renunciar al ducat i va ser ordenat sacerdot.

Després d'un període d'exili a Portugal, va retornar a Roma on va ser nomenat per ocupar diferents càrrecs dins l'organització jesuïta fins a arribar a ser

RELÍQUIES DE SANT FRANCESC DE BORJA

L'inici de la vocació religiosa com a jesuïta

El 1539, arran de la mort de l'emperadriu Isabel a Toledo, se li va encomanar d'acompanyar les restes fins a Granada on havia de ser enterrada. La tradició assenyala que aquest fet el va trasbalsar, tot associant-se l'escena a la seva representació iconogràfica, i el va conduir cap a la vida religiosa. El llarg i dur camí en el qual va acompanyar el cadàver de l'emperadriu, va provocar la corrupció de les despulles. La visió de la caducitat física va empènyer Francesc cap a una progressiva fermesa de la seva fe.

el tercer General de la Companyia de Jesús. En aquesta època va participar activament en la posada en pràctica de les resolucions del concili de Trento, en el qual va participar, i de l'expansió dels jesuïtes, especialment pel continent americà.

Les representacions solen exposar-lo vestit de noble o de sacerdot, tot de negre. Als seus peus hi sol haver el barret de cardenal, en referència a la dignitat que va refusar. A terra mateix o a la mà, pot dur-hi la corona ducal, a la qual també va renunciar. El papa Urbà VIII el va reconèixer com a beat el 1624 i Climent X el va canonitzar el 1670.

Les seves relíquies

Les relíquies de sant Francesc de Borja, almenys en la seva majoria, es van preservar a Madrid, on hi havia el seu sepulcre. L'expulsió de la Companyia de Jesús de l'Estat espanyol, decretada el 1767, i l'ocupació dels exèrcits napoleònics, entre 1809 i 1804, i la desamortització de béns eclesiàstics, el 1836, van provocar el trasllat en diferents temples de la ciutat.

Després de la restauració de l'orde, el 1814, es va tardar gairebé un segle per donar una ubicació permanent a les restes del sant en un edifici propi de la Companyia de Jesús. L'any 1901, el sepulcre es va col·locar a l'església que se li va dedicar en el "*barrio de la Universidad*".

Suposada relíquia de sant Francesc de Borja conservada al Centre d'Interpretació

RELÍQUIES DE SANT FRANCESC DE BORJA

Després del període de la II República espanyola (1931-1939), quan es va incendiar el temple, i la Guerra Civil (1936-1939), es van restituir les relíquies que es van sotmetre a una investigació antropològica i forense per autenticar-les. Després de 1944, es va construir una nova església al carrer de Serrano del barri de Salamanca, al centre madrileny, on els hereus que ostentaven els antics títols nobiliaris del sant van obsequiar amb l'actual urna d'argent.

Miracles

Els textos hagiogràfics recullen diversos episodis en què les seves restes van obrar la intercessió per aconseguir la curació de diferents mals.(1)

A Madrid, el fill de Francesc Pérez de Granada va caure escales avall i es va obrir la cella. La ferida era tan fonda que se li podia veure l'os del crani. El cirurgià va cosir l'obertura però va considerar que tardaria uns dies en cobrir-se una altra vegada. La dificultat, que es preveia llarga, va curar ràpidament després de posar-hi a sobre la imatge del sant Francesc de Borja.

A la mateixa ciutat, l'any 1629, l'assistenta d'Anna de Borja, princesa de Esquilache, patia de greus dolors a un costat de l'abdomen i una forta febrada, i els metges van desestimar cap possibilitat de millora. Quan, al lloc on més turment tenia la noia, es va dipositar una relíquia òssia de sant Francesc i ben aviat va recuperar la salut i la tranquil·litat.

Aquests relats, molts semblants als atribuïts a la mediació de diversos sants, van formar part de l'interès per augmentar la devoció al jesuïta.

Les notícies sobre les relíquies de sant Francesc de Borja es troben espigolades en diferents obres. El 21 de maig de 1666, segons les cròniques dels fets, l'emperadriu del Sacre Imperi Romà, Margarida Teresa d'Àustria i Habsburg, esposa de l'arxiduc Leopold I, va visitar Gandia on, després de venerar la veracreu i, venerar la relíquia de sant Francesc de Borja que custodiava la Col·legiata de Santa Maria de Gandia a la capella dedicada al sant.(2)

Breu retorn de relíquies a Gandia

El lloc més indicat per conservar relíquies de sant Francesc de Borja és, sens dubte, la ciutat de Gandia, de la comarca de la Safor, al País Valencià, on va néixer. Aquestes, però, visiten el centre del ducat que va encapçalar el sant entre 1542 i 1543, amb el nom secular de Francesc de Borja i Aragó, en comptades ocasions. En els darrers quatre segles i mig, només va fer-ho el 7 d'abril de 1973. En aquest ocasió, hauran estat presents durant tota la segona quinzena del mes de setembre.

Notes:

1 Nieremberg, Juan Eusebio. *Vida del santo padre, y gran siervo de Dios el B. Francisco de Borja, tercero general de la Compañía de Jesús, y antes Duque quatro de Gandía*. Madrid: María de Quiñones, 1644, p. 353-355

2 Chabás, Roque (dir.). "La emperatriz Margarita de Austria en Gandía. Año 1666", *El Archivo*, n. 16, 19 d'agost de 1886, p. 125

Les il·lustracions, de diferents èpoques, mostren la imatge més freqüent de sant Francesc de Borja i escut heràldic familiar

RELÍQUIES DE SANT FRANCESC DE BORJA

Les relíquies de sant Francesc de Borja tornen a Gandia

Gandia celebra l'arribada de les relíquies del seu patró il·lustre, Sant Francesc de Borja

15 Setembre 2024

Última Actualització: 16 Setembre 2024

Les relíquies amb les restes mortals de San Francisco de Borja van arribar a Gandia aquesta vesprada en una urna, i ja es poden veure a la Insigne Col·legiata. És un esdeveniment històric que realça la figura del que fos IV Duc de Gandia.

Besnét del Papa Alexandre VI per línia paterna i de Felip II per línia materna, sense la que seria impossible comprendre la història de la família Borja. Quan un 7 d'abril del 1973 les seues relíquies van ser redescobertes i dipositades permanentment a l'església de Sant Francesc de Borja.

(1510-Itàlia, 30 de setembre de 1572) han arribat a Gandia aquesta vesprada a la Insigne Col·legiata. És un esdeveniment històric que realça la figura del que fos IV Duc de Gandia.

Sant Francesc de Borja és una figura de primer ordre de la Companyia de Jesús. Les seues restes tornen a Gandia després de 51 anys, després d'una llarga trajectòria El·líptica. Cal destacar que les relíquies estan dipositades permanentment a l'església de Sant Francesc de Borja a l'avinguda de Salamanca de Madrid.

Fra Antoni Llinàs...

i les relíquies dels Sants Màrtirs del convent franciscà d'Artà (Mallorca)

V. P. F. ANTONI LLINÀS DE JESU MARIA PRE. APO.
RECTOR JUB. SINGUIS. QUAT. COMMISS. APOS. PRO INDI
CCD. ET II. DOMINIS REGIS CATH. AC MISS. PREF. AD FID
ROSS. DE ARTA. 1711. 12. 25. FACITTI 99. 11. 1682

ELS SANTS MÀRTIRS DE SANT FRANCESC D'ARTÀ

El Primer Orde Franciscà, o dels frares menors fundats per sant Francesc d'Assís, s'establí a Mallorca ran de la conquesta de 1229 per Jaume I. Amb el temps anaren fundant alguns convents com foren els de Palma, Alcúdia, Sóller i Lloret. Amb la introducció de l'obediència Observant i la supressió de la branca claustral o conventual que havia ordenat el 1566 Pius V, i que aquí havia executat el venerable fra Bartomeu Catany, el franciscanisme a les illes visqué un fort impuls. El baluard d'aquella reforma a Mallorca havia estat el convent de Nostra Senyora del Àngels o de Jesús, extramurs de la ciutat de Palma, d'on sortiren un grup de frares amb la missió de fer complir les normes vingudes de Roma i

Detall de les relíquies dels Sants Màrtirs d'Artà

sotmetre als frares a la voluntat del Papa. Si bé la casa de Lloret fou cedida a l'Orde de Predicadors, o de Sant Domènec, cap altre posà gran resistència i la majoria dels seus membres obeïren (uns pocs passaren al clergat secular). Llavors vingueren noves fundacions que, totes juntes, formarien la Custòdia de Balears: Artà, Lluçmajor i Petra, també a Mallorca; i Maó, Alaior i Ciutadella a Menorca.

El d'Artà, on ara volem centrar la nostra atenció, fou fundat l'any 1581 en honor de sant Antoni de Pàdua, dins terres de Bellpuig cedides pel noble Antoni Dameto. Aquestes s'esqueïen un poc allunyades de la població i, just tres anys després, es decidí la construcció d'un nou monestir, sota la mateixa advocació i ran de la vila. Aquest comptaria amb el consens, l'ànim i la voluntat popular. No faltaren els ingressos provinents de deixes

testamentàries, almoines i partides destinades pel Consell de la Universitat local. Així, l'any 1584 comencen les obres i sembla que l'any 1599 ja s'hi havia pogut establir la comunitat. El 1610 s'encalla la primera pedra i s'inicia l'edificació de l'actual església conventual, tot vestint-hi capelles i altars de devoció purament franciscana: al sant taumaturg de Lisboa, a la Puríssima Concepció, a Nostra Dona de Betlem, al pare sant Francesc, a sant Diego, a sant Bonaventura... El dia 6 de gener de 1623, l'obra és enllestida i el ministre provincial, fra Ignasi García, la beneeix. El mateix dia s'hi celebrà la primera missa.

ELS SANTS MÀRTIRS DE SANT FRANCESC D'ARTÀ

La pobla d'Artà no només veu aixecar-se dins els seus límits un bell monestir a honra de Déu i santificació dels seguidors del pobre d'Assís, sinó que es beneficià d'una respectable nòmina de fills seus que abraçaren la vida religiosa en la minoritat evangèlica que proposava el mateix sant Francesc. Entre ells volem destacar al reverend pare Antoni Llinàs i Massanet, protector de les relíquies que ens han d'ocupar. Naixé l'any 1635 i de nin ja formava part del grup d'educands dels Observants. Als 17 anys es trasllada al convent de Santa Maria dels Àngels per iniciar el noviciat. Cursa els estudis de filosofia i teologia, emet la professió a l'orde amb el nom de fra Antoni de Jesús Maria, és instituït lector de filosofia i, promogut als ordes menors i majors, arriba al presbiterat el 1659. L'any següent rep llicències de predicador, aspecte prou notable en la seva vida. És a partir d'aquí, tal com ens indica el seu biògraf, l'historiador artenenc ben enyorat mossèn Antoni Gili, que inicia una carrera imparabile, que assoleix càrrecs de responsabilitat eclesial i es fa mereixedor de l'estima dels seus coetanis.

El 1664 se celebrà a Roma el capítol general de l'orde franciscà. En aquest hi prengueren part el preministre i el custodi de la província de San Pedro i San Pablo de Mèxic, que demanaven nous missioners. De tornada de Roma, feren escala a Mallorca i fra Antoni s'inscriví a la llista dels futurs soldats de Crist. Arribà a Amèrica l'any següent i li fou confiat l'ofici de lector. Ensenyà a Querétaro, Celaya i Valladolid (avui Morelia), d'on fou nomenat guardià, sense deixar la càtedra. L'any 1674 torna a Celaya per exercir com a professor de teologia. L'any 1679 és elegit custos provincial de Michoacán amb vot en el pròxim capítol general. Amb aquesta encomanda, retorna a Europa. El 1680 arriba a Cadis i emprèn el camí cap a Madrid, on obté del vicecomissari general d'Índies, lletres per poder predicar missions en tot el domini conquerit. Durant dos anys no fa altra cosa que no sigui la tasca evangelitzadora. Retorna a Mallorca i visita Menorca. Estant a l'illa major, comença una missió a Sant Francesc de Palma i llavors hi predica la Quaresma. D'aquesta època es contenen fets notables i prodigis

Llenç amb la glorificació dels sants (superior) i armari amb doble obertura amb les relíquies dels màrtirs

admirables relacionats amb ell i la seva obra. Ha de retornar a Mèxic i a l'hora de partir el virrei i una multitud de compatriotes acudeixen al port de Palma per acomiadar-se'n. Malgrat la distància posada enmig, es multipliquen les veus de fets miraculosos atribuïts al frare d'Artà. El vaixell recalca a Barcelona, aprofita per predicar-hi durant 12 dies i llavors retorna a Madrid. Allà s'hi arriben a comptabilitzar fins a 120 sermons sortits de la seva boca. La Font de Santa Margalida és un broll que neix ben al davant de l'església parroquial

L'estada a Madrid li brindà l'oportunitat de poder-se entrevistar amb el ministre general de l'orde, al qual comunicà el pensament d'instituir un necessari col·legi de missioners a la ciutat de Querétaro, seguint l'ideal del beat mallorquí Ramon Llull. El pare general, veient-ho amb bons ulls, aprova i beneeix

ELS SANTS MÀRTIRS DE SANT FRANCESC D'ARTÀ

l'empresa. A Roma, obté del Papa Innocenci XI llicències per a la fundació. També el breu *Sacrosancti Apostolatus Officium* que confirma la pertinença de l'obra a la Sagrada Congregació de Propaganda Fide. Era el mes de juny de 1682 i, amb tot, és nomenat prefecte de les missions de les Índies Occidentals. L'any següent parteix a Amèrica acompanyat d'altres vint-i-quatre frares i erigeix el convent de Querétaro, prop de Sierra Gorda, en el col·legi de missioners. D'aquí sortien exèrcits d'homes disposats a anar a evangelitzar Califòrnia i Texas. Fruit d'altres viatges a la península ibèrica i a Roma, aconseguí la fundació d'altres col·legis missionals: Escornalbou (Catalunya), La Oliva (Castella), Calamocha (Aragó), Cahegín (Cartagena), Sant Esperit del Monte (València) i el d'Ozzier (Sardenya).

En un dels viatges habituals a Roma, concretament en data de 26 d'abril de 1686, aconseguí del cardenal Carpineo diverses relíquies dels sants màrtirs Alexandre, Benigne, Constanci, Mansuet i Octavi, segons consta en el document d'autèntica. A principis del mes de juliol següent, recalava al port d'Alcúdia i després de predicar en el santuari de la Mare de Déu de la Victòria, s'encaminà cap a Artà on deixà les relíquies. Finalment, el dia de Sant Pere i Sant Pau de 1693, moria al Reial Convent de Sant Francesc de Madrid, comptant 58 anys d'edat i 40 de vida religiosa. La crònica ens diu que tota la capital i l'orde seràfic es commogueren. A les exèquies, hi va concórrer una gernació que s'avançava en aclamar fra Toni com a sant. Foren solemnitzades amb la participació de la Capella Reial i altres sis formacions de cant sacra. Hi acudí Carles II, la seva règia família i tota la cort. La crònica apunta:

“Con la noticia de su muerte se conmovió la corte toda; grandes y pequeños en continuas y devotas tropas, acudieron al convento de San Francisco a verle y alcanzar alguna gracia como de las que habían servido al Ven. Padre, y lo tenían por muy deseoso algunos grandes señores de conseguir algún fragmento de sus silicios y disciplinas, siendo preciso a los religiosos repartir en pedazos el hábito y las pobres alhajas de su hermano, para satisfacer

a la devoción de tantos que lo aclamaban por santo. Por este motivo intentaron se le diese sepultura con suma brevedad... en el entierro común de los religiosos, a la entrada de la puerta de la sacristía de la iglesia antigua, donde esperan sus huesos la común resurrección”.

La notícia, en breus dies arribà a l'illa de Mallorca “*tan interesada en las glorias de su paisano, y esta provincia dispuso hacerle un funeral con majestuosa pompa en este convento de San Francisco de Palma, con asistencia de todas las sagradas religiones y de la nobleza... semejantes demostraciones se hicieron en los colegios que el difunto había fundado...*” i a la seva vila d'Artà. “*Per ordre dels jurats, [se] li dedicà solemnes honres fúnebres, dia 22 de novembre del mateix any.*” La nit abans s'havia tocat conventual i l'endemà fou celebrat l'ofici conventual de rèquiem a l'església parroquial. Els religiosos del convent de Sant Antoni de Pàdua assistiren a l'absolta. La nota presa a l'arxiu parroquial d'Artà afegeix: “*Segons la sua vida es judicava homo sant i just*”.

**Relleu de fra
Antoni Llinàs a
Sant Francesc
d'Artà**

ELS SANTS MÀRTIRS DE SANT FRANCESC D'ARTÀ

Després de la mort de fra Antoni les relíquies havien estat entregades a la comunitat del convent d'Artà per a la seva veneració. Així consta en acta notarial signada dia 10 de setembre de 1693 i ara conservada a l'Arxiu del Regne de Mallorca (Prot.-6720). Primerament se'ls dedicà una capella que hom anomenava dels Sants Màrtirs i avui es presidida per la Mare de Déu de Fàtima. Per a la seva custòdia fou fabricat un retaulet ostensori que, amb el canvi de titularitat de l'espai, es col·locà, encastat, en un dels murs laterals. Està format per dos cossos diferenciats. El superior és un llenç emmarcat amb una vasa de rocalla daurada. Ens mostra la glorificació dels sants. Els cinc personatges estan col·locats de forma piramidal i seguint un ordre jeràrquic. A la part més superior, hi veiem al papa Sant Alexandre I, amb tiara i ornaments propis de pontífex. A la seva dreta el bisbe Sant Mansuet, revestit amb vestidures de la seva dignitat, i a l'esquerra, el prevere Sant Benigne,

amb hàbit coral. Sant Constanci i Sant Octavi apareixen vestits de soldats i a la zona inferior de la pintura. Tots porten la palma del martiri i són identificats amb el corresponent nom. Els dels dos membres de l'estat militar els veiem escrits a sota de cada figura; en canvi, els de l'estat clerical apareixen apuntats en una cartella sostinguda per un àngel del primer pla.

A sota d'aquesta composició hi ha un armari amb doble obertura. La part exterior ens mostra el martiri dels sants. El pontífex apareix mig nu i fermat a la soca d'un arbre, amb els seus ornaments i la fèrula papal enterra. Devora el seu botxí en gest de voler-li clavar una ganivetada. La pintura vol manifestar que els dos soldats, agenollats, moren per decapitació. El prevere, travessat per una mena de llança o forca i el bisbe, que el veiem ajagut, per incisions de punxes enceses al foc. Contrasten les aptituds pacients i d'entrega dels màrtirs, amb les faccions violentes dels corresponents executors. Del cel baixen les figures de cinc angelets que es disposen a entregar la palma de martiri a cada un dels elegits. Els dos fulls de porta es tanquen amb frontisses i pany i són adornats amb vasa daurada. La cavitat interior és adornada amb un fons natural on hi ha profusió d'arbres i vegetals. Conté una urna totalment barroca, profusament ornada de rocalles amb forma de cornucòpia i un cristall que protegeix els ossos de cada un dels cinc sants. Aquests es mostren subjecten amb sengles llaços de seda de color verd o de sang i els corresponents segells de cera fosa.

Imatges del llenç amb la glorificació dels màrtirs (esquerra) i de l'armariet amb les restes (dreta)

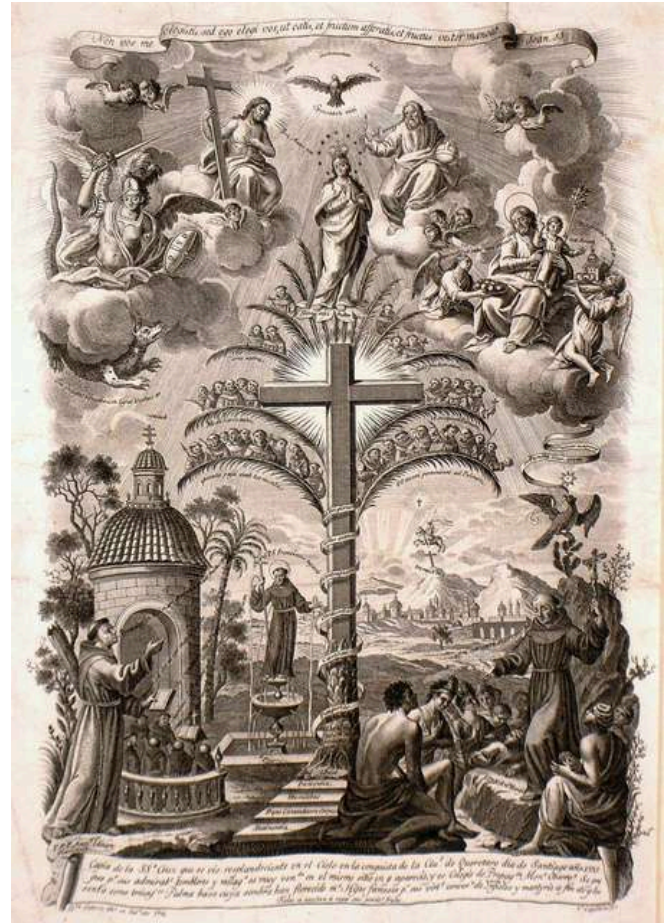
ELS SANTS MÀRTIRS DE SANT FRANCESC D'ARTÀ

El *Martirologio para las Islas Baleares y Pitiusas*, recollit per Antoni Furió, deixa constància que les relíquies dels sants màrtirs foren acceptades pel poble d'Artà, que els dedicà veneració i una festa anual: "Dia 5, noviembre. En la iglesia de San Antonio de Padua, que fue de los frailes menores en Artá, la fiesta con rito doble de los santos Alejandro, Benigno, Constancio, Mansueto y Octavio mártires, cuyos sagrados restos depositó en dicha iglesia el taumaturgo de las Américas, en el siglo XVII, el Venerable P. Antonio Llinás de Jesús Maria, obrando el Señor muchísimos milagros por la intercesión de estos santos mártires, y particularmente ha concedido la lluvia á los campos en ocasión de gran esterilidad".

Jordi Llabrés i Sans, ofs.

Bibliografia:

- Gili, Antoni. *Artà en el segle XVII*. Mallorca, 2003.
 Gili, Antoni. *Antoni Llinás, missioner de missioners*. Mallorca, 1990.
 Anònim: *Vida de fray Antonio Llinás de Artá (Mallorca), misionero de misioneros. Crónica de la Santa Provincia de Nuestro Padre San Francisco de Mallorca*. València, 1993.
 Furió, Antonio: *Martirologio para las Islas Baleares y Pitiusas*. Palma, 1850.

Al·legoria de l'Orde Franciscà i de la fundació de la ciutat de Querétaro. Enmig, la creu resplendent que s'hi va aparèixer en aquell moment. En el lateral esquerre la figura de Fra Antoni Llinás com a fundador del Col·legi de Propaganda Fide. Gravats de 1792.

Cares exteriors de l'armariet de les relíquies amb l'escena del martiri dels màrtirs

cases d'Oliba

Una entrada conjunta a set grans monuments
del cor de Catalunya

Monestir de
Sant Joan de les Abadesses

Monestir de
Ripoll

Monestir de
Sant Pere de Casserres

cases
d'Oliba

Catedral de
Sant Pere de Vic

Monestir de
Santa Maria de l'Estany

Basílica de
La Seu de Manresa

Museu Episcopal de Vic

Des del Ripollès pirinenc fins a la conca igualadina, monestirs, canòniques, catedrals i parròquies s'escampen arreu del territori. Claustres, campanars, retaules i tota mena de tresors artístics ens parlen de la nostra història i ens donen moments de pau per al cos i l'ànima.

www.casesdoliba.cat

CENTRE D'INTERPRETACIÓ

RELIQUIAE
SANCTORUM
IN CATALONIA

RELIQUIAE SANCTORUM IN CATALONIA

**Miscel·lània de
documentació
eclesiàstica sobre
les relíquies de sants**

GENERAL

(1)

'Església catòlica, tot i el pas del temps i els canvis a la societat, mai no ha deixat de vetllar per la forma de veneració a les relíquies de sants.

Dels primers testimonis del culte als màrtirs, a l'antiguitat tardana, i amb les aportacions dels destacats pensadors de l'època, es va anar formant una doctrina que va consolidar la funció de les restes sakes en les manifestacions litúrgiques i, especialment, en el context de la pietat popular.

L'edat mitjana va contemplar les relíquies des de gran diversitat de formes, més o menys allunyades de la concepció estrictament religiosa, i les va convertir en elements de gran valor material, d'objectiu de conquestes militars i de possessions envejables pel seu caràcter simbòlic. La proximitat física de restes de sants suposava, d'una banda, una ferma atracció de pelegrins desitjosos d'aconseguir la intercessió i la mediació dels fidels canonitzats; d'altra banda, poder decidir quan i com se les podria venerar atorgava una autoritat que superava el poder terrenal.

A partir de mitjan del segle XVI, quan es va celebrar el concili de Trento en reacció a la Reforma protestant, que posava en dubte el model de devoció a les relíquies, l'Església catòlica va procurar reglamentar tot allò que afectava aquest àmbit que s'havia impregnat de superstició i credulitat. En qualsevol cas, la inèrcia dels hàbits adquirits, alguns fets històrics i el fervor religiós que va amaran l'època barroca tot provocant, en moltes ocasions l'efecte contrari.

Els organismes constituïts per l'Església amb la missió de consolidar adequadament un dels eixos del seu missatge espiritual, tot i que força oblidat, ha seguit preocupant. Les relíquies de sants han merescut l'atenció en les grans reunions conciliars dels dos darrers segles, així com l'emissió de decrets específics. Precisament, un dels documents més contundents i clars sobre la matèria és de 2017, menys d'una dècada enrere.

A partir d'aquest article de la revista digital Reliquiae Sanctorum in Catalonia es recolliran, en la seva totalitat o en els fragments concrets, les normes que s'han dictat sobre les relíquies. En una pauta cronològica regressiva, es procurarà aportar una mirada pedagògica per aprofundir en el coneixement del tema d'aquesta revista.

Aquesta tasca tindrà tres nivells de transcripció: general, nacional i episcopal o local -és a dir, des de la projecció global, les seves aplicacions territorials i la traducció en els protocols més propers als feligresos.

(Documents sencers o fragments)

Any 2017

CONGREGACIÓ PER A LES CAUSES DELS SANTS

INSTRUCCIÓ:

LES RELÍQUIES A L'ESGLÉSIA: AUTENTICITAT I CONSERVACIÓ

APROVACIÓ PONTIFÍCIA

El Summe Pontífex en data 5 de desembre de 2017 ha aprovat aquesta Instrucció sobre Les relíquies a l'Església: autenticitat i conservació, el text de la qual ha estat publicat a L'Osservatore Romà del 17 de desembre de 2017, entrant immediatament en vigor.

INTRODUCCIÓ

Les relíquies a l'Església han rebut sempre una veneració i una atenció especial perquè el cos dels Beats i dels Sants, destinat a la resurrecció, ha estat a la terra el temple viu de l'Esperit Sant i l'instrument de la seva santedat, reconeguda per la Seu Apostòlica mitjançant la beatificació i la canonització [1]. Les relíquies dels Beats i dels Sants no poden ser exposades a la veneració dels fidels sense el certificat corresponent de l'autoritat eclesiàstica que en garanteixi l'autenticitat.

Tradicionalment són considerades relíquies insignes el cos dels Beats i dels Sants o parts considerables dels propis cossos o el volum complet de les cendres derivades de la seva cremació. A aquestes relíquies els Bisbes diocesans, els Eparques, quants a ells són equiparats pel dret, i la Congregació de les Causes dels Santos reserven una especial cura i vigilància per assegurar-ne la conservació i la veneració i per evitar els abusos. Per tant, s'han de custodiar en específiques urnes segellades i col·locades en llocs que en garanteixin la seguretat, respectin el caràcter sagrat i afavoreixin el culte.

Són considerades relíquies no insignes els petits fragments del cos dels Beats i dels Sants o fins i tot objectes que han estat en contacte directe amb les seves persones. Si és possible han de ser custodiades en teques segellades. De tota manera, han de ser conservades i honorades amb esperit religiós, evitant qualsevol forma de superstició i de comercialització.

Una disciplina similar s'aplica també a les restes mortals (*exuviae*) dels Serfs de Déu i dels Venerables, les Causes de beatificació i canonització dels quals estan en procés. Fins que no siguin elevats a l'honor dels altars per mitjà de la beatificació o de la canonització, les restes mortals no poden gaudir de cap culte públic, ni d'aquells privilegis que estan reservats només per al cos de qui ha estat beatificat o canonitzat.

Aquesta Instrucció substitueix l' Apèndix de la Instrucció Sanctorum Mater [2] i es dirigeix als Bisbes diocesans, als Eparques i a quants a ells són equiparats pel dret, així com als que participen en els procediments concernents a les relíquies dels Beats i dels Sants i de les restes mortals dels Serfs de Déu i dels Venerables, per facilitar l'aplicació del que es requereix en una matèria tan especial.

Aquesta Instrucció presenta el procediment canònic a seguir per verificar l'autenticitat de les relíquies i de les restes mortals, per garantir-ne la conservació i per promoure la veneració de les relíquies mitjançant les possibles operacions específiques: reconeixement canònic, extracció de fragments i preparació de relíquies, trasllat de l'urna i alienació de les relíquies. S'exposa, a més, el que cal per obtenir el consentiment de la Congregació de les Causes dels Sants per dur a terme aquestes operacions i el procediment que cal seguir per al pelegrinatge de les relíquies.

PART I

Sol·licitud del consentiment de la Congregació de les Causes dels Sants

Article 1

Competent per realitzar totes les eventuais operacions sobre les relíquies o sobre les restes mortals és el Bisbe de la diòcesi o de l'eparquia, on són custodiats, amb el consentiment previ de la Congregació de les Causes dels Sants.

Article 2

§ 1. Abans d'emprendre qualsevol operació sobre les relíquies o sobre les restes mortals cal observar tot allò que prescriu la legislació civil local i obtenir, de conformitat amb aquesta llei, el consentiment de l'hereu.

§ 2. Abans de la beatificació d'un Venerable Servent de Déu, el Bisbe competent convidi l'hereu a donar les restes mortals a l'Església a través d'un instrument jurídicament reconegut per les autoritats civils i eclesiàstiques, per poder salvaguardar-ne la conservació.

Article 3

§ 1. El Bisbe competent remeti al Prefecte de la Congregació de les Causes dels Santos la instància amb què sol·licita el consentiment del Dicasteri per a les operacions que té la intenció de dur a terme.

§ 2. A la mateixa instància, el Bisbe ha d'especificar el lloc exacte on es custodien les relíquies o les restes mortals (ciutat, nom de l'església, capella, cementiri públic o privat, etc.) i el compliment de la prescripció, a la que fa referència l'art. 2 § 1 de la present Instrucció.

Article 4

§ 1. Si el Bisbe té la intenció de realitzar la translació (és a dir, el trasllat permanent) dins dels límits de la mateixa diòcesi o eparquia, especifiqueu a la Congregació el lloc de la nova col·locació de les relíquies o de les restes mortals (ciutat, nom de l'església, capella, cementiri públic o privat, etc.), adjuntant-hi el projecte.

§ 2. En el cas de translació a una altra diòcesi o eparquia, el Bisbe enviï a la Congregació, juntament amb el projecte de la nova col·locació de les relíquies o de les restes mortals (ciutat, nom de l'església, capella, cementiri públic o privat, etc.), el consentiment escrit del Bisbe que els rebrà.

MISCELLÀNIA DE DOCUMENTACIÓ SOBRE RELÍQUIES (GENERAL 1)

Article 5

§ 1. Si les relíquies o les restes mortals haguessin de ser alienades (és a dir, cedir permanentment la propietat) dins dels límits de la mateixa diòcesi o eparquia, el Bisbe competent, juntament amb la instància esmentada a l'art. 3 § 1 de la present Instrucció, envieu a la Congregació una còpia del consentiment per escrit de l'alienant i del futur propietari.

§ 2. Si les relíquies o les restes mortals haguessin de ser alienades a una altra diòcesi o eparquia, el Bisbe competent, juntament amb la instància esmentada a l'art. 3 § 1 de la present Instrucció, envieu a la Congregació una còpia del consentiment escrit del Bisbe que els rebrà, el consentiment escrit de l'alienant i del futur propietari, així com el projecte de la nova col·locació

§ 3. Per a l'alienació de relíquies insignes, icones i imatges precioses de les Esglésies orientals són competents tant la Congregació de les Causes dels Sants com el Patriarca amb el consentiment del Sínode permanent. [3].

§ 4. Si les relíquies d'un Beat o d'un Sant s'haguessin de portar en peregrinació (és a dir, transferides temporalment) a altres diòcesis o eparquies, el Bisbe ha d'obtenir el consentiment per escrit de cadascun dels Bisbes que les rebrà i enviarà còpia a la Congregació, juntament amb la instància, de conformitat amb l'art. 3 § 1 de la present Instrucció.

PART II

Fase diocesana o eparquial de les possibles operacions específiques a desenvolupar

Títol I : Accions inicials

Article 6

Havent obtingut el consentiment de la Congregació, atorgat mitjançant el corresponent *Rescripto*, el Bisbe pot procedir atenent-se a aquesta Instrucció, evitant escrupolosament qualsevol signe de culte indegut a un Servent de Déu o a un Venerable encara no beatificat.

El Bisbe del territori, on hi ha les relíquies o les restes mortals, pot actuar personalment o per mitjà d'un sacerdot per ell delegat.

Article 8

El Bisbe constitueixi un Tribunal, nomenant per decret aquells que exerciran les funcions de Delegat Episcopal, Promotor de Justícia i Notari.

Article 9

El Bisbe o el Delegat Episcopal designarà un pèrit mèdic (anatomopatòleg, metge forense o un altre metge especialitzat) i, si cal, un auxiliar del pèrit mèdic (tècnic forense), així com altres encarregats de realitzar els treballs tècnics.

Article 10

El Bisbe o el Delegat Episcopal designarà, a més, almenys dos fidels (sacerdots, consagrats/des, laics/ques) amb la missió de signar les actes en qualitat de testimonis.

Article 11

El Postulador i el Vicepostulador de la Causa poden assistir-hi per dret.

Article 12

Tots els que participen en les operacions han de jurar prèviament o prometre complir fidelment l'encàrrec i mantenir el secret d'ofici.

Títol II
Operacions específiques
Capítol I: Reconeixement canònic
Article 13

§ 1. El dia i l'hora establerts, el Bisbe o el Delegat Episcopal i tots els esmentats als arts. 8-11 de la present Instrucció, adreceu-vos al lloc on es custodien les relíquies o les restes mortals.

§ 2. També poden estar presents en el reconeixement aquelles persones que el Bisbe o el Delegat Episcopal consideri oportú.

§ 3. En qualsevol cas, eviteu donar publicitat a l'esdeveniment.

Article 14

§ 1. Abans de l'extracció de les relíquies o de les restes mortals del lloc on són conservades, si hi ha un document autèntic de l'última sepultura, reconeixement canònic o translació, llegiu en veu alta el Notari, de manera que es pugui verificar si el que està escrit al document coincideix amb el que es constata en el moment present.

§ 2. Si no existeix un document autèntic o si l'urna o els segells posats hi apareguessin trencats, s'utilitzi tota la diligència possible per tenir la certesa que aquelles siguin veritablement les relíquies del Beat o del Sant o les restes mortals del Servent de Déu o del Venerable en qüestió.

Article 15

Les relíquies o les restes mortals siguin col·locades sobre una taula, coberta amb una tela decorosa, de manera que els pèrits anatòmics puguin netejar-los de la pols i altres impureses.

Article 16

§ 1. Un cop s'han completat aquestes operacions, els pèrits anatòmics inspeccionin amb cura les relíquies del Beat o del Sant o les restes mortals del Servent de Déu o del Venerable.

§ 2. A més, identifiquin analíticament totes les parts del cos, descriguin detalladament el seu estat i de tot això elaborin un informe signat per ells i que adjuntaran a les actes.

Article 17

En cas que el reconeixement canònic posés en evidència la necessitat o l'oportunitat de realitzar tractaments conservadors, obtingut el consentiment del Bisbe, aquests es duran a terme, aplicant les tècniques més acreditades als llocs i en la manera com els pèrits anatòmics o altres experts estableixin.

Article 18

Si el reconeixement canònic no es pot completar en una única sessió, el lloc on es duu a terme serà tancat amb clau i es prendran les precaucions necessàries per evitar qualsevol robatori o perill de profanació. La clau serà custodiada pel Bisbe o pel Delegat Episcopal.

Article 19

§ 1. Havent completat tot allò necessari per assegurar la conservació de les relíquies o de les restes mortals i recompost el cos, si s'escau es col·loqui tot en una nova urna.

§ 2. Si les relíquies o les restes mortals són revestides amb noves indumentàries, aquestes, en la mesura que sigui possible, siguin del mateix estil que les precedents.

§ 3. El Bisbe o el Delegat Episcopal s'ha d'assegurar que ningú no sostregi res de l'urna o hi introdueixi alguna cosa.

MISCELLÀNIA DE DOCUMENTACIÓ SOBRE RELÍQUIES (GENERAL 1)

§ 4. Si és possible, siguin religiosament conservats l'urna vella i tot el que s'hi ha trobat; altrament, seran destruïts.

Article 20

L'acta del que ha estat realitzat es col·loca en un contenidor, amb el segell del Bisbe, i s'introdueix a l'urna.

Capítol II

Extracció de fragments i preparació de relíquies

Article 21

§ 1. Quan la canonització d'un Beat o la beatificació d'un Venerable Servent de Déu sigui imminent, o per altres motius justificats a la instància a què fa referència l'art. 3 § 1 de la present Instrucció, en el context d'un legítim reconeixement canònic, es pot procedir, seguint les instruccions del perit anatòmic, a l'extracció d'algunes parts petites o de fragments, ja separats del cos

§ 2. Aquests fragments han de ser lliurats pel Bisbe o pel Delegat Episcopal al Postulador o al Vicepostulador de la Causa per a l'elaboració de les relíquies.

Article 22

El Bisbe, havent sentit l'opinió del Postulador de la Causa, decideixi el lloc on seran custodiats els fragments extrets.

Article 23

§ 1. Correspon al Postulador de la Causa preparar i signar el certificat d'autenticitat de les relíquies.

§ 2. En absència de la Postulació, correspon al Bisbe diocesà, a l'Eparca oa qui és equiparat pel dret, o a un Delegat seu, preparar i signar el certificat d'autenticitat de les relíquies.

Article 24

No es permet el desmembrament del cos, llevat que el Bisbe hagi obtingut el consentiment de la Congregació de les Causes dels Sants per a l'elaboració de relíquies insignes.

Article 25

Estan estrictament prohibits el comerç (és a dir, l'intercanvi d'una relíquia a canvi d'una compensació en espècie o diners) i la venda de relíquies (és a dir, la cessió de la propietat d'una relíquia després del pagament d'un preu), així com la seva exhibició a llocs profans o no autoritzats. [4].

Capítol III

Translació de l'urna i alienació de les relíquies

Article 26

§ 1. Si es tracta del trasllat de les restes mortals d'un Servent de Déu o d'un Venerable dins els límits de la mateixa diòcesi o eparquia, l'urna ha de ser tancada i lligada amb cintes fixades amb el segell del Bisbe i, sense cap solemnitat, serà col·locada al mateix lloc o al nou lloc de sepultura, evitant qualsevol signe de culte indegut d'acord amb els Decrets d'Urbà VIII sobre el no culte. [5]

§ 2. Quan es tracti de les relíquies d'un Beat o d'un Sant, són permesos eventuais signes de culte públic segons les normes litúrgiques vigents.

Article 27

§ 1. Si les relíquies o les restes mortals seran transferides a una altra diòcesi o eparquia de manera definitiva, després d'haver observat la prescripció reportada a l'art. 2 § 1 de la present Instrucció, el Bisbe de la diòcesi o de l'eparquia on es conserven, designarà un fidel (sacerdot, consagrat/ada o laic/a) per assumir l'encàrrec de Custodi-Portador.

§ 2. El Custodi-Portador els acompanyarà fins a la destinació final al lloc establert pel Bisbe de la diòcesi o de l'eparquia que rebrà les relíquies o les restes mortals, actuant d'acord amb l'art. 26 de la present Instrucció.

Títol III
Accions finals
Article 28

§ 1. El Notari registrarà totes les operacions realitzades en un informe específic, signat pel Bisbe o el Delegat Episcopal, pel Promotor de Justícia, pels pèrits anatòmics i per dos testimonis, d'acord amb els arts. 9-10 de la present Instrucció, així com pel Notari, el qual autentifica les actes amb la signatura i el segell.

§ 2. A les actes s'ha d'incloure el Rescript de consentiment de la Congregació de les Causes dels Sants.

Article 29

§ 1. L'informe de totes les operacions realitzades, tancat i segellat amb el encuny del Bisbe o del Delegat Episcopal, es conservarà a la Cúria diocesana o eparquial i una còpia del mateix s'enviarà a la Congregació de les Causes dels Sants.

§ 2. Quan siguin autoritzades fotografies o pel·lícules de les operacions realitzades, aquestes s'adjuntaran a l'informe i es guardaran, juntament amb aquest, a la Cúria diocesana o eparquial .

Article 30

Les imatges i les informacions, obtingudes dels tractaments anatòmics i de totes les operacions realitzades, no han de ser divulgades ni fer-se públiques sense l'autorització escrita del Bisbe competent i del possible hereu.

PART III
Pelegrinatge de les relíquies
Article 31

§ 1. Les relíquies d'un Beat o d'un Sant es poden portar en peregrinació a llocs diversos dins dels confins de la mateixa diòcesi o eparquia . En aquest cas, el Bisbe competent designarà un custodi-portador que acompanyarà les relíquies als diversos llocs.

§ 2. Per als pelegrinatges fora de la diòcesi, cal atènyer-se als arts. 5 § 4 i 32-38 de la present Instrucció.

Article 32

§ 1. El Bisbe competent pot presidir les operacions personalment o per mitjà d'un sacerdot per ell delegat, anomenat *ad hoc* .

MISCELLÀNIA DE DOCUMENTACIÓ SOBRE RELÍQUIES (GENERAL 1)

§ 2. El Bisbe o el Delegat Episcopal designarà un Notari i altres encarregats dels treballs tècnics.

Article 33

Tots els que participen en les operacions han de jurar prèviament o prometre complir fidelment l'encàrrec i mantenir el secret d'ofici.

Article 34

§ 1. Observat tot allò referit a l'art. 2 § 1 de la present Instrucció, i després d'haver rebut el Rescripto de consentiment de la Congregació, el Bisbe o Delegat Episcopal, el Notari i els encarregats dels treballs tècnics, adreceu-vos al lloc on es custodien les relíquies.

§ 2. Podran ser presents a l'acte aquelles persones que el Bisbe o el Delegat Episcopal consideri oportú.

Article 35

§ 1. Extreta l'urna, si hi ha un document autèntic de l'últim reconeixement canònic o de l'últim pelegrinatge, llegiu-lo en veu alta pel Notari, de manera que es pugui verificar si el que està escrit al document coincideix amb el que es constata en el moment present.

§ 2. Si no hi ha un document autèntic de la sepultura, del precedent reconeixement canònic o de l'últim pelegrinatge, o si l'urna o els segells posats hi apareguessin trencats, s'utilitzi tota la diligència possible per tenir la certesa que aquelles siguin veritablement les relíquies del Beat o del Sant en qüestió.

Article 36

El Bisbe o el Delegat Episcopal ha de designar un fidel (sacerdot, consagrat/ada o laic/a) com a Custodi-Portador, que acompanyarà les relíquies al llarg de tot el recorregut del pelegrinatge.

Article 37

Pel que fa al culte a un Beat durant el pelegrinatge de les relíquies, cal atènyer-se a les prescripcions vigents: «Amb motiu del pelegrinatge de relíquies insignes d'un Beat [...], la possibilitat de celebracions litúrgiques en honor seu és concedida per la Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, per a cadascuna de les esglésies en què les relíquies seran exposades a la veneració dels fidels i per als dies en què s'hi aturen. La sol·licitud ha de ser presentada per qui organitza el pelegrinatge». [6]

Article 38

§ 1. Conclòs el pelegrinatge, les relíquies han de ser novament col·locades al lloc original.

§ 2. L'informe de totes les operacions realitzades, redactat pel Notari, tancat i segellat amb el cuny del Bisbe o del Delegat Episcopal, es conservarà a la Cúria diocesana o eparquial i una còpia del mateix s'enviarà a la Congregació de les Causes dels Sants

Notes:

[1] "D'acord amb la tradició, l'Església rendeix culte als sants i venera les seves imatges i les seves relíquies autèntiques": Concili Ecumènic Vaticà II, *Constitució Sacrosanctum Concilium sobre la Sagrada Litúrgia*, 4 de desembre de 1963, n. 111.

[2] Cfr. AAS 99 (2007), 465-517.

[3] Cfr. cans. 887 i 888 del CCEO.

[4] Cfr. can. 1190 §1 del CIC; can. 888 §1 del CCEO.

[5] A tall d'exemple, estan prohibits: la sepultura sota un altar; les imatges del Servent de Déu o del Venerable amb raigs o aurèola; la seva exposició a altars; els exvots al costat de la tomba o al costat de les imatges del Servent de Déu o del Venerable; etc.

[6] Cfr. *Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments*, Notificació sobre el culte amb motiu del pelegrinatge de les relíquies insignes de Beats, Prot. N. 717/15 del 27 de gener de 2016; *Constitució Apostòlica Pastor bonus*, art. 69.

EL CENTRE D'INTERPRETACIÓ A FONTS

**L'espai dels màrtirs
paleocristians i de les
catacumbes**

EL NOU ESPAI WEB DEL CENTRE D'INTERPRETACIÓ RELIQUIAE...

Espai web renovat: una finestra oberta al món de les relíquies

Aquesta revista que llegiu és una finestra periòdica que desitja establir una comunicació puntual entre la comunitat de persones interessades en les relíquies de sants en territoris de parla catalana i les seves formes de manifestació devota.

L'espai temporal que separa una i altra edició digital es vol cobrir amb el renovat espai web <https://reliquiaesanctorumincatalonia.cat>.

Aquest mitjà, que fins ara servia per inscriure's a la revista i tenir-hi un canal de comunicació, assumeix un nou protagonisme i s'ha dotat de major contingut. Des d'ara, l'enllaç esdevindrà constant i s'estendrà per altres xarxes socials que en seran complementàries.

The screenshot shows the website interface. At the top, there is a navigation menu with links: 'INICI', 'BONES NOTÍCIES', 'REVISTES PUBLICADES', 'CENTRE D'INTERPRETACIÓ RELIQUIAE...', 'ENLLAÇ DE PÀGINA', and 'PORTADA'. The main header features the logo and the text 'CENTRE D'INTERPRETACIÓ RELIQUIAE SANCTORUM IN CATALONIA'. Below this, a large section titled 'LA DEVOCIÓ A LES RELÍQUIES DE SANTS EN TERRITORIS DE PARLA CATALANA' contains three circular images of religious artifacts. Underneath, it says 'CENTRE D'INTERPRETACIÓ RELIQUIAE SANCTORUM IN CATALONIA'. The 'Revista digital' section displays the cover of the magazine 'RELIQUIAE SANCTORUM IN CATALONIA' with the subtitle 'Especial Nadal'. To the right, there is a video player showing a scene with people. At the bottom, there are buttons for 'Catàleg general de revistes publicades' and 'Sumari de revistes n. 1 a 20', and a section for 'SUBSCRIPCIÓ I ACCÉS GRATUÏTS'.

ACCESSOS DIRECTES

[CATÀLEG
DE
REVISTES](#)

[SUMARI
ARTICLES
N. 1 A 20](#)

RELÍQUIES SÓN NOTÍCIA

Dilluns, 15 de juliol La festa. La processó votiva

8:00 h 📍 Carrers de la vila
Matinades amb els Grallers de la Torre

11:00 h 📍 Església de Sant Pere Apòstol
Solemne Ofici Eucarístic, acompanyat
per la Coral Santa Rosalia i veneració de
la relíquia de la patrona

Gremi de Pagesos de Sant Llorenç i Sant Isidre

El president del Gremi de Pagesos de Sant Llorenç i Sant Isidre,

Raül Font-Quer Plana,

Es complau a convidar-vos a l'ofici religiós per commemorar la **Festivitat de Santa Magdalena**, que es celebrarà a l'església de Sant Llorenç el **dissabte dia 20 de juliol a les 20:00 h.**

La cerimònia, a càrrec de **Mn. Xavier Reñé**, serà acompanyada pels cants litúrgics i els goigs per lloar a Santa Magdalena, interpretats per la **Coral L'Àncora** i dirigida per la **Sra. Silvia Virgili**.

Un cop acabada la missa, es presentarà la relíquia "**Lignum Crucis**" (Vera Creu), donada per un soci del Gremi, la qual es podrà venerar.

A les 20:45 h., tindrà lloc la presentació a càrrec del Subdelegat del Govern, l'Im Sr. Santiago Castellà Surribes, de la **PLACA AL MÈRIT AGRARI**, que fou lliurada al Gremi, el passat dia 11 de juliol, per part de l'Exc. Sr. Ministre d'Agricultura, en la seva qualitat de GRAN CANCELLER DE L'ORDRE EL MÈRIT AGRARI, PESQUER I ALIMENTARI.

Tot seguit es beneiran les bossetes d'avellanes, que seran repartides al final de la celebració a tots els assistents.

Tarragona, juliol de 2024

Arc de Sant Llorenç,7 – 43003 TARRAGONA

e-mail: gremidepagesos.adm@gmail.com www.gremidepagesos.cat

RELÍQUIES SÓN NOTÍCIA

Televisió Sant Cugat

Sant Cugat celebra la diada del seu màrtir

📅 29/07/2024

Sant Cugat ha celebrat la festivitat del Sant que dóna nom a la ciutat amb una sèrie d'activitats. Com cada any, el 27 de juliol diada de Sant Cugat, des de la Parròquia de Sant Pere d'Octavià va oferir una **Missa solemne** i, un cop finalitzada, es van dirigir al claustre per a dur a terme un acte d'homenatge.

L'**acte litúrgic** es va dur a terme als fonaments que es conserven, encara visibles, de l'antiga basilica paleocristiana, construïda en el segle V per al culte a les relíquies del màrtir Cugat, mort l'any 304 durant les persecucions als cristians de l'emperador Dioclecià.

L'acte d'homenatge es la cloure amb el tradicional ball de la **Moixiganga**, que representa la Passió de Jesucrist, a càrrec del grup Mediterrània i la participació de l'entitat sardanista de Sant Cugat.

Antigament la festivitat de Sant Cugat es celebrava dos dies abans, el 25 de juliol i era un dia molt especial en el calendari local de la vila rural. Era la **fiesta del sant** titular del Monestir, que després va donar nom a la vila, i els monjos la celebraven amb intensitat. La festa es va traslladar amb el temps al 27 de juliol i any rere any aquesta celebració serveix per a transportar-nos als moments més esplendorosos del Monestir de Sant Cugat.

RELÍQUIES SÓN NOTÍCIA

BARCELONA TARRAGONA LLEIDA TERRES DE L'EUBRE

Falset celebra el 250è aniversari de l'arribada de les relíquies de Santa Càndia
L'arquebisbe Joan Planellas ha presidit la missa solemne aquest diumenge 8 de setembre

Foto: Anna Abella

9 de setembre 2024

Redacció

Aquest diumenge, 8 de setembre, l'església de Santa Maria de Falset s'ha vestit de gala per acollir la missa solemne en honor de la patrona, santa Càndia, de la qual aquest any se celebra el 250è aniversari de l'arribada de les seves relíquies en aquest municipi. Durant l'Eucaristia, presidida per l'arquebisbe de Tarragona **Joan Planellas**, s'ha estrenat un nou cant dedicat a la santa, compost per **Mn. Joan Àguila Chavero**, fill de Falset, i els gegants Antoni i Càndia han ofert la dansa de la *Jota de Falset* amb l'acompanyament de la banda de música.

A la tarda ha tingut lloc la clausura d'aquesta celebració, que s'ha fet amb una pregària de la novena i el tancament de l'urna de les relíquies. Un cop tancades, els fidels han participat en la processó de retorn de la imatge de santa Càndia a la seva capelleta. Finalment, s'ha projectat un *videomàping* a la façana de l'església parroquial dedicat a l'efemèride dels 250 anys de l'arribada de les relíquies de santa Càndia.

Una celebració històrica

Aquest ha estat un dels actes centrals de la celebració del 250è aniversari, que va començar el 31 d'agost passat amb l'entrada de la imatge de santa Càndia a Falset. La processó, que va comptar amb tots els elements del seguici festiu i un gran nombre de fidels amb fanalets encesos, es va fer en record de l'entrada de les relíquies l'any 1774.

D'altra banda, com ja va avançar *Catalunya Cristiana*, en el marc d'aquesta celebració la parròquia de Falset, amb el seu rector, **Mn. Xavier Roig**, al capdavant, ha impulsat un projecte d'embelliment del temple. El projecte inclou la rehabilitació de la façana i de l'interior del temple, així com la col·locació d'onze vitralls amb alegories a santa Càndia, a Maria i a les tradicions de Falset, i que són obra de la vitrallera **Dolors Lafuente**, amb taller a Reus.

RELÍQUIES SÓN NOTÍCIA

La santa va patir cifosi, reuma i una lesió al braç, segons les investigacions

L'obertura del sepulcre de Santa Teresa de Jesús revela detalls inèdits sobre la seva salut en els últims anys de vida

Redacció | 1 de setembre de 2024

Estudi mèdic del sepulcre i relíquies de Sta. Teresa de Jesús | Foto: Ordre del Carmel Descalç

El passat divendres 30 d'agost de 2024 es va completar la **primera fase de l'estudi del sepulcre i les relíquies de santa Teresa de Jesús a Alba de Tormes** (Salamanca), que ha aportat les primeres conclusions mèdiques sobre la seva salut en els darrers anys de la seva vida.

A primera hora del matí, un equip de col·laboradors va dur a terme a la Basílica de l'Anunciació d'Alba de Tormes **l'obertura del sepulcre** de qui va ser la **primera dona proclamada Doctora de l'Església**.

"Després de la remoció de la pesada llosa de marbre, s'ha pogut extreure **l'urna de plata que conté el cos de la santa**, que no havia sortit del seu sepulcre en 110 anys", va explicar a la roda de premsa el prior d'Alba de Tormes, Miguel Ángel González, que també va assegurar que tant el sepulcre com l'urna s'han conservat en magnífiques condicions.

Neix un Centre d'Interpretació de Relíquies a Catalunya

per saber-ne més

- Enllaços relacionats
- Llarga vida a les relíquies
- Primer número de la revista Reliquiae sanctorum in Catalonia

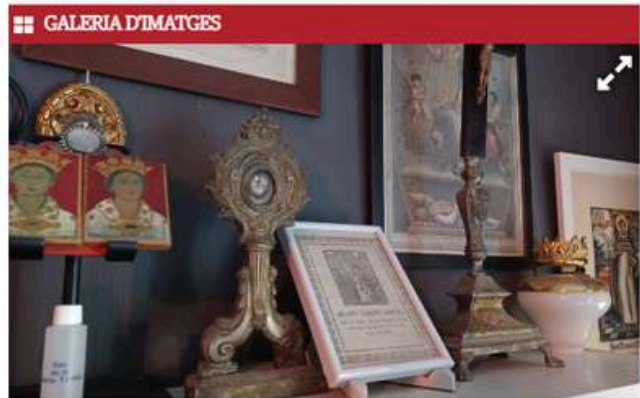

Foto: Victor Rodríguez

VICTOR RODRÍGUEZ-CR | Amb la voluntat d'esdevenir un espai de referència de l'estudi de les relíquies dels sants de casa nostra, aquest 2024 ha vist la llum un nou projecte cultural. Es tracta del Centre d'Interpretació Reliquiae Sanctorum in Catalonia. Impulsat pel manlleuenc Joan Arimany i Juventeny, el Centre és el cim de molts anys d'investigació i de recollida d'informació i de peces altament relacionades amb els sants de casa nostra. I és que les relíquies, en paraules d'Arimany "han estat uns elements d'un valor cultural i antropològic molt important al nostre país".

Les relíquies al món catòlic continuen vigents avui dia i formen part intrínseca de qualsevol procés de canonització que impulsen, principalment, les congregacions religioses per veure als altars els seus fundadors. No obstant, com explica Arimany "si viatgem cap al passat veurem com moltes de les relíquies més antigues que hi ha a casa nostra venen de l'interès de comtes i reis de l'Edat mitjana per obtenir relíquies de sants i construir capelles en honor seu".

Quim Torra i Pla

131è president de la Generalitat de Catalunya

INICI EL PRESIDENT EN MARXA FEINA FETA CRITERI A PROP

ENRÈRE

Visita al Centre d'Interpretació Reliquiae Sanctorum in Catalonia a Manlleu

12 JULIOL 2024 | ACTIVITATS

El dijous 11 de juliol el president Quim Torra va visitar el **Centre d'Interpretació Reliquiae Sanctorum in Catalonia** a Manlleu. Es tracta d'un espai modest, però ric en contingut, on es poden veure relíquies i on també s'explica el significat històric, religiós i econòmic de les restes sàcres que hi ha documentades arreu dels Països Catalans i que representen un aspecte molt important de la devoció, cultura i identitat catalana.

El president fou rebut per Joan Arimany Juventeny, que és un gestor cultural especialitzat en religiositat popular. Arimany és l'ànima d'aquest equipament i que va explicar que els objectius principals són: observar, examinar, distingir, desxifrar, conèixer, comprendre, comunicar, explicar... les relíquies de sants, i que aquests propòsits es desenvolupen en tres àmbits com són la recerca, el coneixement i la divulgació.

Joan Arimany també és l'editor de la revista digital Reliquiae Sanctorum in Catalonia, dedicada a tractar sobre les relíquies de sants que hi ha al nostre país. Aquesta revista, que es va començar a publicar l'any 2020 té una periodicitat bimestral, i tothom s'hi pot subscriure gratuïtament. Els exemplars es poden consultar i [descarregar en aquest enllaç](#).

AGENDA

Cicle d'activitats culturals de Tots Sants

SANTS I 2024 DEVOCIONS

EXPOSICIÓ:

ORA PRO NOBIS.

Relíquies, sants i devocions

palamosines dels segles XVI al XX.

Inauguració 25 d'octubre a les 18 h.

Capella del Carme Horari: divendres i
dissabte de 17 a 20 h i diumenges d'11 a 14 h.

VISITES GUIADES:

VISITA COMENTADA a l'exposició

ORA PRO NOBIS.

A càrrec de l'historiador Gabriel Martín.

Dissabtes 26 d'octubre i 2 de novembre
a les 18 h.

XERRADA:

LA NIT DELS ESPERITS

Col·loqui amb diferents especialistes sobre
llegendes, històries d'aparicions i cases
encantades a Palamós.

Divendres 1 de novembre a les 19 h al saló
interior d'El Castellet.

CONFERÈNCIA:

**RELÍQUIES DE SANTS: LA MATÈRIA
DE L'ESPERIT**

A càrrec de Joan Arimany (director de la
revista *Reliquiae Sanctorum in Catalonia*).

Dissabte 16 de novembre a les 18 h a
la Capella del Carme.

ASSOCIACIÓ
CLAU DE VOLTA

MUNTAMENT DE PALAMÓS

RELIQUIAE SANCTORUM IN CATALONIA

PRÒXIM NÚMERO: 13 DE DESEMBRE DE 2024

RELIQUIAE N. 25
SANCTORUM
IN CATALONIA

Número 25 (extraordinari) amb contingut extraordinari... i molt més, per celebrar-lo

SUBSCRIPCIÓ GRATUÏTA A:

SUBSCRIPCIÓ REVISTA

Voleu descarregar números anteriors?

**DIRECCIÓ I REDACCIÓ: JOAN ARIMANY I JUVENTENY
AMB LA COL·LABORACIÓ DE JORDI LLABRÉS I SANS**

© 2024 Centre d'Interpretació *Reliquiae Sanctorum in Catalonia*

AGRAÏMENTS:

CNL-OC DE MANLLEU, ALBERT CASSANYES, ANNA HOMS, VÍCTOR RODRÍGUEZ, ANNA TAÑÀ, NORA VELA I GIL VILARRASA

